

EXAMENSARBETE

Hösten 2006

Lärarytbildningen

Samverkan mellan hem och skola

- Föräldrars åsikter och önskemål kring samverkan och kommunikationsformer

Författare
Daniel Malmros

Handledare
Britt-Louise Wersäll

www.hkr.se

Samverkan mellan hem och skola

- Föräldrars åsikter och önskemål kring samverkan och kommunikationsformer

Abstract

Examensarbetet behandlar samverkan mellan hem och skola och de olika kommunikationsformer som används.

Syftet med arbetet är att undersöka detta ämne utifrån föräldrarnas perspektiv för att belysa ämnet från en annorlunda synvinkel. Meningen med detta är att pedagoger ska kunna utnyttja kunskapen om föräldrarnas åsikter för att effektivisera och öka kvaliteten på sitt arbete med samverkan.

I arbetet behandlas litteratur som berör ämnet och förklarar innebörden för undersökningen. Litteraturen utgör sedan grunden för en undersökning som innehåller intervjuer med föräldrar. Detta leder fram till de resultat som krävs för att uppfylla syftet. Resultaten visar på föräldrarnas åsikter kring samverkan och kommunikationsformer samt tar upp de önskemål som föräldrarna presenterar.

Ämnesord:

Föräldrar, samverkan, kommunikation, föräldrakontakt, skola, hem och skola

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Syfte.....	8
1.3 Problemformulering.....	8
1.4 Arbetets disposition.....	9
2. LITTERATURGENOMGÅNG.....	10
2.1 SAMVERKAN.....	10
2.1.1 Vad är samverkan?.....	10
2.1.2 Motivering för samverkan mellan hem och skola.....	10
2.1.3 Förutsättningar för samverkan.....	13
2.2 KOMMUNIKATIONSFORMER.....	16
2.2.1 Föräldramöte.....	16
2.2.2 Utvecklingssamtal.....	17
2.2.3 Telefonkommunikation.....	19
2.2.4 E-post.....	20
2.2.5 Skriftlig kommunikation.....	21
3. PROBLEMPRECISERING.....	23
4. METOD.....	24
4.1 Upplägg och metod.....	24
4.2 Urval.....	25
4.3 Etiska aspekter.....	26
4.4 Metodutvärdering.....	26
4.5 Utvärdering av intervjuer.....	27
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	28
5.1 Föräldrars syn på vad samverkan är.....	28
5.2 Varför ska man samverka och om vad?.....	29
5.3 Vem bär ansvaret för att samverkan äger rum?.....	33

5.4 Förutsättningar för samverkan enligt föräldrarna	34
5.5 Föräldrars åsikter om föräldramöte.....	37
5.6 Föräldrars åsikter om utvecklingssamtal	38
5.7 Föräldrars åsikter om telefonkommunikation.....	40
5.8 Föräldrars åsikter om e-post	41
5.9 Föräldrars åsikter om skriftlig kommunikation	42
6. DISKUSSION	44
6.1 Synen på samverkan	44
6.2 Motivering för samverkan och innehållet.....	44
6.3 Förutsättningar för samverkan	47
6.4 Ansvaret för samverkan	48
6.5 Föräldramöte	49
6.6 Utvecklingssamtal.....	49
6.7 Telefonkommunikation.....	51
6.8 E-post	51
6.9 Skriftlig kommunikation.....	52
6.10 Förslag på vidare forskning	53
7 SAMMANFATTNING	54
Referenser	56
Bilaga	58

Förord

Jag vill tacka alla de föräldrar som så öppenjärtat ställt upp och delgivit mig och de som läser denna rapport av sina privata erfarenheter och uppfattningar. Jag vill också rikta tacksamhet mot de lärare som hjälpt mig med kontakt av dessa föräldrar och hoppas de kan utnyttja arbete för egen nytta. Till sist vill jag också tacka Britt-Louise Wersäll för god och kvalitativ handledning.

1. INLEDNING

I inledningen belyses en kort bakgrund till det ämne som behandlas i uppsatsen. Läroplanens syn på samverkan tas också upp som en grund för ämnets yrkesrelevans och vidare presenteras syftet med min undersökning. Dispositionen i uppsatsen beskrivs också i följande kapitel.

1.1 Bakgrund

I min blivande roll som pedagog kan jag inget annat än att poängtera att min huvudsakliga roll är att göra skolgången så utvecklande som möjligt för mina elever för att ge dem de bästa möjligheterna för framtiden. Att ha föräldrasamverkan och att föra en kommunikation med hemmet anser jag vara en viktig del av detta. En god samverkan och god kommunikation skapar tydlighet mellan hem och skola och då också tydlighet för barnen vilket underlättar utveckling och lärande för dem. Då jag har inriktat min undersökning på barn inom åldrarna 10-12 är det LpO -94 som anges som gällande läroplan för min målgrupp.

LpO -94 eftersträvar för att inte använda ordet *kräver* en god samverkan och kommunikation mellan hem och skola. Föräldrarna *ska* enligt läroplanen ses som en resurs för att främja varje barns utveckling.

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar (LpO -94:5).

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningar för barns och ungdomars utveckling och lärande (LpO -94:14).

Det kan alltså inte tolkas som en valmöjlighet att föra en kontinuerlig kommunikation med hemmet utan det är något som ska förekomma enligt styrdokumentet. LpO -94 är även formulerad med väldigt tydliga mål och riktlinjer kring vad skolan skall sträva emot och vad som ska uppnås. I och med denna tydlighet har föräldrar med LpO -94 fått en större möjlighet att få insyn och insikt kring sina barns skolgång. Så från och med att LpO -94 trädde i kraft har samverkan och kommunikation blivit nödvändigt och obligatoriskt, en förändring som jag anser intressant att undersöka. Kvaliteten på samverkan anser jag vara beroende av kvaliteten på kommunikationen. Därför kommer jag också att fokusera på vilka former av

kommunikation som används och vad föräldrarna har för åsikter och önskemål om de olika formerna. För mig känns det intressant att göra denna undersökning ur ett föräldraperspektiv då jag utifrån mina erfarenheter från skolan upplever att lärare ofta diskuterar dessa frågor sinsemellan men att föräldrarnas uppfattningar och upplevelser sällan kommer till tals.

1.2 Syfte

Läroplanen gör alltså lärare, skola och föräldrar skyldiga att samverka gemensamt och för att en samverkan ska uppstå är god kommunikation essentiellt. Syftet med uppsatsen är att undersöka vad föräldrar har för åsikter och önskemål kring samverkan. Hur ser de på sin möjlighet att samverka och vilka kommunikationsformer används för att uppnå god samverkan samt vad föräldrar anser om formerna. Uppsatsen har för avsikt att uppnå ett resultat som ska förtydliga föräldrars uppfattningar kring samverkan och kommunikation. Jag ska jämföra resultatet med tidigare teoretiska utgångspunkter och undersöka vilket stöd de har gentemot mina resultat. Pedagoger kan med hjälp av den informationen anpassa sitt arbetssätt på så sätt som även föräldrarna önskar, vilket leder till bättre kommunikation och i sin tur bättre samverkan. Vidare skapar den goda samverkan och den goda kommunikationen en mer gynnsam skolgång för det enskilda barnet, vilket jag ser som den grundläggande strävan i yrket som lärare. För att uppnå syftet kommer jag att genomföra intervjuer med föräldrar.

1.3 Problemformulering

Undersökningen syftar alltså till att för barnens bästa visa på föräldrarnas åsikter och önskemål gällande samverkan och kommunikation med skolan. Detta görs för att lärare ska kunna anpassa och göra samverkan så kvalitativ som möjligt. Idag finns lite information kring hur föräldrar ser på samverkan och de olika kommunikationsformerna. Jag anser inte att de lärare som jag stött på under min utbildning har vetskap om de önskemål som föräldrarna har. De följer snarare redan inarbetade mönster som deras kollegor använder sig av och som historiskt sett har använts. Om man inte anpassar sig även efter de önskemål som föräldrarna har tror jag att kvaliteten på samverkan blir lidande och då även barnens möjligheter till bästa möjliga stöd både från hem och skola. Fokus i undersökningen kommer att ligga på den vardagliga samverkan som oftast sker tillsammans med de lärare som arbetar i klassen och inte på övrig skolpersonal, till exempel rektor, kurator eller skolsköterska.

1.4 Arbetets disposition

Arbetet inleds med en grundläggande teoretisk genomgång där jag behandlar tidigare forskning och litteratur som berör samverkan. De olika kommunikationsformerna presenteras samt tillvägagångssätt, innehåll, fördelar och nackdelar.

Efter den teoretiska genomgången presenteras den empiriska undersökningen. Där redovisas och motiveras de metoder jag valt att använda mig av för att nå fram till resultaten. Resultaten redovisas och analyseras kategoriskt för att skapa en tydlig struktur. Analysen och redovisningen av resultaten leder fram till en diskussion. I diskussionen reflekterar jag över resultaten och huruvida de stämmer överens med den tidigare litteratur och forskning som jag fördjupat mig i och presenterar också en del av mina åsikter i ämnet. Syftet lyfts fram och med hjälp av teori, resultat och diskussion ska syftet med arbetet här vara uppfyllt. Efter diskussionen kommer jag att presentera ett par frågor som förslag till vidare forskning inom ämnet. Slutligen sammanfattas arbetet genom att de mest betydande delarna lyfts fram igen och skapar en tydlighet kring arbetets innehåll.

2. LITTERATURGENOMGÅNG

I litteraturgenomgången behandlas fler argument för samverkan än de som anges i gällande styrdokument. Jag kommer alltså att lite djupare diskutera kring mål och syfte med samverkan och vilka förutsättningar som finns för samverkan inom den litteratur som finns tillgänglig. Den litteratur som lärare och vi blivande lärare i viss mån bygger våra inställningar på.

I litteraturgenomgången kommer det också att presentera de olika kommunikationsformerna som jag stött på i min undersökning utifrån ett teoretiskt perspektiv bland annat vad de innebär och hur de går till. Kommunikationsformerna presenteras kategoriskt för att göra det lätt för läsaren att jämföra eller söka efter information.

2.1 SAMVERKAN

I följande kapitel om samverkan behandlas definitionen av samverkan i litteraturen. Vidare bearbetas litteratur kring varför samverkan mellan hem och skola ska äga rum och vilka förutsättningar som finns för detta.

2.1.1 Vad är samverkan?

Danermark (2000) menar att samverkan ofta likställs med samarbete, men menar vidare att samarbete är något vi dagligen gör utan att reflektera över det. Hela den sociala grunden mellan oss människor bygger på att vi samarbetar. Att samverka är dock inte samma sak menar Danermark. ”Samverkan är alltså medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte” (Danermark, 2000:15). Vidare menar Säljö (2000) att det är det medvetna målet, strävan, som gör att samverkan inom skolan är mer kraftfullt än till exempel samarbete. Vi samarbetar inte bara utan vi verkar tillsammans för ett gemensamt syfte och mål.

2.1.2 Motivering för samverkan mellan hem och skola

Först och främst bär det kommenteras att barn på grundskolan inte är myndiga personer. Huvudansvaret hos dessa barn ligger alltså hos föräldrarna. Det är varken skolan eller barnet som bär juridiskt ansvar utan båda föräldrarna bär ansvaret för individen som vårdnadshavare (Sundberg, 1994). Det är på det viset rent juridiskt essentiellt att föräldrar samverkar med den institution där barnen förlägger en väldigt stor del av sin vardag.

Sverne (1992) har en annorlunda åsikt i ämnet och tvärtemot Sundberg menar denne att en grundläggande förutsättning för att ett barns utveckling blir positiv är att både pedagoger och föräldrar får en inblick i barnets *totala situation*. För att uppnå detta är samverkan utan tvekan nödvändig och då menar han att det största ansvaret för samverkan vilar på skolan och pedagogerna. Sverne poängterar alltså skolans ansvar som initiativtagare till samverkan medan Sundberg lägger vikt vid att huvudansvaret för individen ligger hos föräldrarna och därför bör de vara en drivande kraft för samverkan.

De barn som kommer till skolan uppfattas av pedagogerna som en individ. Sällan har pedagoger och föräldrar samma syn på samma individ, i det här fallet föräldrarnas barn. Föräldrarna har oftast i större utsträckning mer insyn i barnets inre medan pedagogen mer har inblick i barnets teoretiska begrepps bild. Genom att använda föräldrarna som en resurs kan pedagoger få den *nyckel* som kan behövas för att nå fram till barnet och skapa förståelse. För att barnet ska fungera både socialt och i skolarbetet är det viktigt för pedagogen att känna till saker som till exempel hemmiljö, kompisar, intressen och uppväxt. Föräldrarna kan vara och är oftast källan till detta (Säljö, 2000).

En utvecklad samverkan mellan hem och skola kan också innebära en bas för att tydliggöra sociala och ekonomiska skillnader i familjer och utifrån de kunskaperna anpassa sitt arbete utan att försätta ett barn i en pinsam situation. Exempelvis när det gäller finansiering av klassresor kan det vara bra för pedagogen att ha vetskap kring vissa familjers ekonomiska resurser (Erikson, 2004). På liknande sätt kan lärarens information till föräldrarna vara till nytta för att ge dem en annan eller utförligare bild av barnets vardag. Det viktiga är att hem och skola kontinuerligt för en dialog.

Läraren skall

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och
- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet (LpO -94:14).

För en dialog på det här viset mellan hem och skola bidrar det till att skapa en bredare helhetssyn av barnets tillvaro för både lärare och föräldrar.

På samma sätt som pedagogen kan ha svårigheter att få nyttig information om barnets fritid och personlighet kan föräldrarnas svårighet ligga i att få information om barnets skolsituation.

Här är alltså också samverkan viktig för barnets bästa. Erikson (2004) är dock noga med att påpeka att i informationsflödet mellan lärare och föräldrar måste man även överväga sekretess och etiska ställningstaganden gällande informationen. Detta är ett intressant ämne men kan dessvärre inte få utrymme i denna undersökning men som återkommer som ett förslag till vidare forskning.

Andersson (2003) menar att samverkan med föräldrarna är nödvändig för föräldrarnas trygghet gentemot skolan och då i sin tur för barnens trygghet. Föräldrar har ett behov av att få bekräftat att skolans resurser räcker till och att deras barn får den utbildning och det stöd de behöver. Hon betonar vidare att samverkan i stor utsträckning kan undvika konflikter mellan hem och skola vilket skapar större förtroende för skolan från barnets sida. Andersson (2002) anser att förtroende för skolan från föräldrarnas sida kan vara till hjälp för barn med en negativ inställning till skolan. Föräldrarnas positiva inställning till skolan kan hjälpa till att få även barnet att se de positiva delarna. För att uppnå det är det viktigt att föräldrarna samverkar med skolan och att ett förtroende är uppbyggt dem emellan.

Föräldrarnas engagemang har en avgörande betydelse för hur barnen uppfattar skolan och vilka resultat de når. Och föräldrarnas stöd är kanske särskilt viktigt för de barn som känner olust inför skolan eller har svårigheter av något slag. Men det finns även föräldrar som känner olust inför skolan. Förutsättningarna är olika (Andersson, 2002: 9).

Andersson (2002) menar alltså att då barnen känner olust inför skolan av olika orsaker har föräldrarnas inställning och engagemang stor betydelse och framför också att det är viktigt att poängtera att även föräldrar i många fall är negativt inställda till skolan. Samverkan i de fallen kan skapa förståelse och kanske ändra inställningen hos de föräldrar som är negativa, då föräldrars åsikter ofta smittar av sig på barnet.

Erikson (2004) tar upp en helt annan aspekt som kan ses som en motivering för samverkan och det är den mer och mer enhälligt utbildningspolitiska uppfattningen att föräldrar ska utgöra en viktig roll i skolans organisation.

Önskemål om ett vidgat, eller som det ofta formuleras "reellt" inflytande, kommer också till uttryck i diskussionen om den "betydelsefulla dialogen", "mötet" och "kommunikationen" mellan olika parter i skolan vilket kan ses som en strävan att i högre grad involvera föräldrar även i samtal och diskussioner kring det som rör skolan (Erikson, 2004:31).

Enligt Eriksson verkar det som om det inte bara är läroplanen som kräver samverkan utan att det också finns en ökad politisk och samhällslig uppfattning om värdet av samverkan.

2.1.3 Förutsättningar för samverkan

Jag har i den litteratur som jag studerat uppfattat att den mest grundläggande byggstenen och navet för god samverkan är en god kommunikation. Men det finns även andra betydelsefulla punkter som måste uppfyllas föra att en god samverkan ska uppstå. Dessa andra punkter är exempelvis intresse från föräldrarna, förståelse för både lärare och föräldrars betydelse, struktur och kontinuitet. Dessa punkter kommer att presenteras utifrån litteratur nedan.

För att en god samverkan ska uppstå utifrån de styrdokument som skolan arbetar efter är det av stor vikt att alla parter är välinformerade om vad till exempel LpO -94 står för och vilka mål man strävar efter. Föräldrarna är experter på sina barn och har störst påverkningsförmåga strax före kamrater och skolan kommer först på tredje plats. Det är därför viktigt att föräldrar förstår sin viktiga roll, känner sig delaktiga och har vetskap om vad skolan strävar efter. Pedagogerna är beroende av en god pedagogisk hemmiljö och föräldrarnas samverkan (Ravn, 1995). Till exempel kan föräldrar uppleva att deras närvaro inte är av så stor vikt, utan att det är något som sker för sakens skull. Citatet nedan visar på hur en förälder påpekar vilken betydelse detta har för denne.

Förälder:

Ska vi engagera oss vill vi bli tagna på allvar. Vi måste känna det meningsfullt och att vi kan tillföra något. Möten enbart för mötets skull är bortkastat tid och blir snabbt bortprioriterade (Andersson, B. 2002:17).

Den här föräldern betonar vikten av att känna sig betydelse full i samverkan med skolan. Engagemanget finns där och om samverkansaktiviteterna känns meningsfulla är denne föräldern villig att aktivt delta. Om inte föräldern känner tillräcklig betydelse finns risk att denne istället väljer att inte vara aktiv.

Danermark (2000) hävdar vidare att det är av vikt att pedagogen för en kontinuerlig kontakt och inte bara då problem uppstår. Det är då lätt att föräldrarna upplever kommunikationen med pedagogen som negativ och ångestladdad. Kontinuitet med både positiv och negativ information är alltså viktig. Erikson (2004) styrker detta och menar att det är av stor vikt för föräldrarna att de känner att de uppfyller en viktig roll och ett syfte för barnens utveckling i

skolan. Erikson menar dessutom att för att föräldrarna ska känna sig behövda och värdefulla krävs att deras hjälp systematiskt används, annars kan de uppleva att de bara blir tillfrågade vid behov och istället för samarbetspartners ser de sig som nödlösningar. Chrispeels (1996) pekar i sin tur på tendenser där föräldrar och lärare upplever varandra som motparter istället för partners och lägger vikt på att *täppa till mellanrummet* mellan parterna.

.....reexamine their current practices and relations with parents, and develop ways to close the gap between home, school and community in order to enhance student learning (Chrispeels 1996:318).

Chrispeels hävdar alltså att genom undersökningar av nuvarande relationer mellan förälder och lärare kan man utveckla metoder för att förhindra att de båda parterna uppfattar varandra som motparter.

Grundläggande för samverkan är också intresse från föräldrarnas sida. Intresse för barnens skolgång skapar frågor som i sin tur skapar engagemang. Och det är genom engagemanget från föräldrarna pedagogerna får möjlighet att utnyttja alla de fördelar som tidigare nämnts med föräldrasamverkan. Pedagogerna kan genom att föra dialog med engagerade föräldrar motivera, lyssna och diskutera med dessa föräldrar för att skapa goda relationer. Om det sköts på ett effektivt och bra sätt skapar det större förståelse hos föräldrarna för skolans arbete och skapar förtroende (Flising, 1996).

Var går då gränsen för när föräldrarna inkräktar på lärarens yrkesintegritet och var går gränsen för när läraren bryter familjens privatsfär? För att relationen mellan skolan och hemmet ska fungera är det nödvändigt att veta vilka frågor man ska samarbeta med och vilka frågor man ska överlåta till den andra parten. Olika uppfattningar i dessa frågor leder till försvårade uppgifter för både föräldrar och lärare. Detta kan bara uppnås genom tydlighet och gemensamma förhållningssätt (Jonsson, 1995). Det är alltså inte helt lätt att veta för någon av parterna när, hur, och om vad man ska samverka. Denna osäkerhet har historiskt lett till flera konflikter där föräldrar och lärare upplever varandra som motparter istället för samarbetspartners.

Historiskt har motstånd och konflikter mellan hemmet och skolan varit vanliga under folkskolans uppbyggnad. Även idag förefaller lärare betrakta föräldrar som motpart istället för medpart i intresset för barnets utveckling. Detta kan sammanhålla med den historiskt seglivade föreställningen att skolans uppgift är

att överta ansvar för barnens fostran för att befria dem från deras ojämlika "sociala arv" (Andersson 2001:145).

Detta menar Andersson beror på att skolans roll i samhället inte är given utan att olika tolkningar och uppfattningar är vanliga. Föräldrar anser ibland att skolan ska vara friställd från hemmet för att familjens sociala situation inte ska påverka barnets skolgång.

Danermark (2000) menar att samverkan mellan hem och skola är den svåraste typen av samverkan. En samverkan mellan till exempel byggnadsingenjörer och elektriker är lättare, där är den färdiga byggnaden det givna målet. Men mellan hem och skola blir det mer komplext. Det gemensamma målet är naturligtvis barnet men exakt vad man vill uppnå är en mycket svårare fråga. Det är som att börja bygga innan ritningen är riktigt klar. Danermark poängterar vikten av den ömsesidiga respekten, bemötandet och kreativiteten. Han påpekar också att det huvudsakliga ansvaret ligger på skolan eftersom de som arbetar där ska betraktas som professionella inom ämnet. Dock är det av vikt att inte använda ett professionellt språk gentemot föräldrarna. Yrkesrelaterade termer bör i största mån undvikas för att förhindra att föräldern känner sig underlägsen.

Eftersom samverkan ofta innebär möten mellan människor som talar olika "språk" är det ett ständigt närvarande problem. När man samverkar med andra är det viktigt att man undviker en onödig yrkesjargong (Danermark, 2000:29).

I vissa fall kan det vara svårt att undvika terminologi men då är det viktigt för samverkans skull att se till att alla parter är medvetna om vad termerna innebär och veta i vilka sammanhang de används.

Alla dessa faktorer är en del av de vitala delarna kring hur samverkan kan uppstå och i nästa avsnitt kommer jag att förklara själva processen mot samverkan, det vill säga hur hem och skola kommunicerar och vad det innebär.

2.2 KOMMUNIKATIONSFORMER

I tidigare gjord forskning kring kommunikationsformer mellan hem och skola ligger fokus på utvecklingssamtalet. Våldigt mycket arbete och undersökningar har gjorts kring detta ämne och jag kan i litteraturen uppfatta det som ett mer *värdefullt* sätt att kommunicera än på de andra sätten. Det ska senare bli intressant att undersöka om detta kommunikationssätt också framhävs så starkt av föräldrarna i deras upplevelser.

2.2.1 Föräldramöte

Det kan vara av vikt att poängtera att på de flesta skolor finns det två varianter av föräldramöte. Ett är ett möte där skolan som enhet står som initiativtagare till mötet och där är ofta rektor närvarande och flera klassers föräldrar samtidigt. På dessa möten går de stora riktlinjerna igenom, såsom schemaläggning, skolskjutsar, ekonomi och så vidare.

Den variant jag inriktar mig mer mot är den personliga samverkan mellan pedagogen och föräldrarna som då kommer tydligare fram i ett klassvis avgränsat föräldramöte. På det mötet närvarar endast en klass föräldrar för att diskutera mer konkreta händelser i barnens vardag såsom ämnesval, läxor, klassresor, utflykter, läsvanor, sociala situationer, mobbning med flera (Flising, 1996).

Som en grundläggande förutsättning när det gäller föräldramöte och för den delen alla möten med skolan är att båda föräldrarna om möjligt ska närvara. Separerade föräldrar med gemensam eller delad vårdnad hör till vardagen och det är viktigt att båda tar del av mötet med skolan (Sundberg 1994). Dock menar Nyberg (2002) att det är viktigt att lägga positiv fokus på de föräldrar som är närvarande och inte på dem som är frånvarande likt: *Vad tråkigt att alla inte är här.*

Nyberg (2002) lägger vikt vid att föräldramötet har ett relevant innehåll och uppfyller ett styfte. Han menar att det är av yttersta vikt att mötet har en utarbetad dagordning och att tiderna hålls. Mötet ska inte hållas för mötets skull utan ett för föräldrarna meningsfullt innehåll måste finnas med av respekt för deras tid, tid betraktas idag som något värdefullt och den bör användas effektivt för att vinna föräldrarnas uppskattning. Viktigt är också att mötet i det stora hela är ett positivt möte med skolan eftersom just föräldramötet brukar höra till den första formen av kontakt med skolan. Därför är det viktigt att redan här skapa positiva

relationer med föräldrarna. Även om tiden är viktig är det dock också viktigt att kvarlämna tid för frågor och föräldrars tankar så att de blir en aktiv del av mötet.

2.2.2 Utvecklingssamtal

Inledningsvis behöver begreppen utvecklingssamtal kontra kvartsamtal kommenteras. Kvartsamtal är inget som idag bör existera i skolans begreppsvärld. Förändringen från kvartsamtal till utvecklingssamtal trädde i kraft i och med att skolan bytte från den tidigare läroplanen Lgr 80 till LpO -94. Denna förändring är inte bara en lek med ord utan en stor omställning i själva syftet med aktiviteten. I Lgr 80 var syftet med kvartsamtalet att föräldrarna skulle *informerar* om sina barns situation i skolan. Det var alltså lärarens uppgift att lämna en redogörelse om barnet inför föräldrarna. Utvecklingssamtalet har en helt annan karaktär som jag kommer att beskriva i detta kapitel och ska alltså inte på något sätt likställas eller ens förknippas med kvartsamtalet (Flising, 1996).

Under ett utvecklingssamtal bör barnet ifråga också vara närvarande, åtminstone delvis menar Flising. Vid vissa delar av diskussionen kan det vara en fördel om samtalet kan föras utan att barnet är närvarande. Det finns en mängd saker att tänka på och diskutera när det gäller barns närvaro eller inte, men då detta inte är en undersökning fokuserad på barn utan ett underlag för att förstå föräldrarnas kontakt med skolan väljer jag att utelämna de diskussioner som berör bemötande och närvaron av just barnet när det gäller utvecklingssamtal.

Det är väsentligt att poängtera att eftersom utvecklingssamtalet är ett *pliktsamtal* är det viktigt att överbygga detta faktum för att utvecklingssamtalet ska kunna uppfylla sina syften. Utvecklingssamtalet är alltså ett beordrat samtal som utgör en del av en lärares yrkesuppdrag. Det behöver inte innebära att samtalet känns påtvingat eller konstlat men det är viktigt att föräldrarna och barnen får intrycket av att samtalet är till för deras skull och att det har ett stort värde för barnets utveckling, inte att utvecklingssamtalet äger rum endast för att det är ett måste (Adelswärd 1997).

Ett utvecklingssamtal ska äga rum en gång per termin och mötet ska ha formen av just ett samtal, vilket innebär att alla inblandade parter aktivt ska delta i kommunikationen. Utvecklingssamtalet ska inte heller fungera som en bedömning av barnets prestationer likt det tidigare nämnda kvartsamtalet, utan fokus ska läggas på just möjligheten för utveckling. Mötet är alltså till för barnets utveckling och alla inblandade personer ska betraktas som

samarbetspartners. Läraren sitter inne med mycket information kring barnet i skolan och föräldrarna om barnet utanför skolan. Det är viktigt att ingen part blir eller betraktas som underlägsen den andre, detta skulle försvåra samarbetet. Även om parterna är likvärdiga så kvarstår risken för att utvecklingssamtalet blir ett tillfälle för informationsutbyte, ett utbyte som i sig är viktigt men målet måste vara att tillsammans bearbeta informationen och skapa en strategi för positiv utveckling av den. Det är också av största vikt att läraren som professionell förklarar syftet med utvecklingssamtalet så att inga frågetecken kvarstår, syftet styr i stort kvaliteten på utvecklingssamtalet (Buckhøj-Lago, 2000).

Platsen för utvecklingssamtalet är något som inte ofta reflekteras över men som faktiskt inverkar i kvaliteten på samtalet. Det bästa hade varit att befinna sig på en neutral plats då vikten av att parterna betraktar varandra som likvärdiga är av stor betydelse. Det absolut vanligaste är att man träffas i barnets klassrum eller åtminstone i skolan och det kan ha negativa effekter, framförallt för föräldrarna. Föräldrarna hamnar genast i en miljö som de inte hör hemma i, inte på samma sätt som pedagogen åtminstone. Varje enskild förälder kan också ha negativa upplevelser från skolan och känner sig otrygga och otillfreds med att befinna sig i skolan. För att undvika detta kan en neutral plats vara värt att överväga. En stor fördel med att träffas på skolan kan dock vara att många föräldrar får besöka den plats där deras barn spenderar otaliga timmar av sin vardag. Besöket kan på så sätt skapa ett igenkännande och föräldrar kan förstå de situationer som deras barn beskriver och berättar om (Buckhøj-Lago, 2000).

De ämnen som ska beröras i ett utvecklingssamtal är otaligt många. Det kan beröra alla ämnen som de olika parterna har behov att diskutera om, som ett öppet forum. Men ett par saker är alltid med och det är de olika parternas upplevelser och uppfattningar kring barnets skolarbete, barnets sociala situation, trivsel, beteende i skolan och hemmet, fritiden och så vidare. Viktigt är att alltid även om det finns problem lyfta fram positiva punkter och att komma fram med förslag för en positiv utveckling. Viktigt är också att man kan se en tydlig utveckling från förra utvecklingssamtalet, så föregående samtal har också en stor plats i det nya mötet (Flising, 1996).

Förberedelser innan ett utvecklingssamtal kan ske på många olika sätt. Hur väl förberedelserna görs beror mycket på lärarens arbetsbörda och på hur väl samverkan med hemmet fungerat tidigare. Buckhøj-Lago (2000) menar att till exempel enkätundersökningar

innan ett utvecklingssamtal är ytterst givande. Både barn och föräldrar kan besvara enkäten och den kan användas som underlag till en del av de diskussionsämnen som ska tas upp.

Nyberg (2002) menar att även om det är av stor vikt att vara tillmötesgående och flexibel mot föräldrarna ska en lärare hålla så hårt som möjligt på sina arbetstider.

Tandläkaren, läkaren, bilprovningen med flera erbjuder sällan generösa kvällsöppettider - och varför skulle skolan vara annorlunda? Du som lärare är den som leder samtalet, det är ett stort ansvar som måste tas på allvar. Och då kan man knappast heller påstå att man kan göra det vare sig sent på kvällen efter en hård arbetsdag i skolan eller med alltför många samtal på rad utan ställ tid mellan samtalen (Nyberg, 2002:102).

Nyberg menar alltså att utvecklingssamtalet är något givande och viktigt för alla inblandade parter och har man gemensamma rättigheter har man också gemensamma skyldigheter och då kan detta innebära till exempel att föräldrar får anpassa sina arbetstider och inte läraren något som dock tillhör det vanliga då det gäller utvecklingssamtal.

2.2.3 Telefonkommunikation

De flesta lärare är även tillgängliga per telefon. Tillgängligheten är dock en känslig fråga som diskuteras flitigt inom yrkeskåren. Efter en lång och slitsam dag ska man ändå vara tillgänglig hela sin lediga tid? En överenskommen telefontid är att rekommendera för allas trevnad (Danermark 2000). Även Nyberg (2002) är tydlig i sitt förhållningssätt och menar att det är naturligt att läraren *inte* är tillgänglig på telefon förutom vid riktigt akuta situationer. Han menar att det inte ingår i lärartjänsten att vara tillgänglig dygnet runt. Nyberg tycker också att man ska vara mycket tydlig i detta och vara bestämd gentemot föräldrar. Man ska till exempel inte behöva ta emot samtal när man har gäster, en ledig fredagskväll eller en tidig söndagsmorgon då man planerat att vila upp sig ordentligt inför en ny ansträngande arbetsvecka. Då jag i min undersökning ska söka information kring föräldrars åsikter är det intressant att jämföra Nybergs och Danermarks tydliga ståndpunkter om tillgänglighet per telefon gentemot föräldrarnas ståndpunkter.

Telefonkommunikation är den kommunikationsform som är vanligaste då föräldrar är initiativtagare till kontakten. Här utbyts ofta snabbinformation som sjukdomar, ledighet, tandläkarbesök, avvikelser från lektioner och så vidare. Men telefonsamtalet kan också handla

om allvarliga problem såsom mobbing, inlärningssvårigheter eller trivsel (Flising, 1996). Vidare tar Flising upp problemet av att ha vissa diskussioner per telefon. Hon menar att den kontaktformen har både fördelar och nackdelar.

Den kan lätt bli opersonlig, vilket inte gör något om det bara handlar om att utbyta enkel information. Handlar det om svårare saker bör man nog överväga att istället träffas. Allra sämst fungerar telefonkontakten mellan två parter som inte träffats tidigare, då är risken stor att man kommer att prata förbi varandra och att missförstånden hopar sig (Flising, 1996:123).

Det är alltså viktigt för läraren att snabbt ta ställning till om samtalet ska ske per telefon och just då eller om det ska diskuteras vid ett annat tillfälle och då kanske vid ett fysiskt möte där man har lättare för att läsa av känslor och reaktioner (Sundberg, 1994).

2.2.4 E-post

De senaste åren har den relativt nya tekniken med e-post och hemsidor slagit igenom även i folkhemmen. Många föräldrar har nu tillgång till Internet och använder sig av e-post som ett vardagligt kommunikationsmedel. Kommunikationssättet är enkelt, tidseffektivt och ekonomiskt. Det är lätt och smidigt att svara på varandras meddelanden och båda parter kan ta itu med kommunikationen när det passar den enskilda individen (Nyberg, 2002).

Nackdelar med e-post är dock också förekommande. Gränsdragningen om vad som kan diskuteras över e-post är viktig. Det finns ett otaliga mänskliga och tekniska faktorer som spelar in i överföringen av e-post och det är lätt att någon utomstående får möjlighet att läsa korrespondensen. Informationen kan alltså mycket lätt hamna i fel händer. Ämnen som är sekretessbelagda är absolut inte lämpliga att överföra via e-post. Kommunikation över e-post är alltså att rekommendera när det gäller praktisk kommunikation och information som inte hör till den känsliga sorten. E-post kan snarare ses som ett komplement eller som ersättning för skickandet av lappar eller i viss mån telefonsamtalet (Nyberg, 2002).

Nyberg anser hemsidor vara av godo och tycker att det är ett ypperligt sätt att förmedla information. Dock måste man vara väl informerad och medveten om vilka juridiska lagar som gäller när man jobbar med publicering av information på Internet och man ska också vara medveten om att det är näst intill omöjligt att veta vilka som tar del av informationen och vilka som inte gör det.

2.2.5 Skriftlig kommunikation

Den skriftliga kommunikationen är den kommunikationsform som är den mest använda när det gäller att förmedla vardaglig information såsom tandläkarbesök, läkarbesök, frånvaro från idrott eller bad, ansökan om ledighet och så vidare. Det är oftast också den första formen av kommunikation som föräldrarna stöter på från skolan i form av ett informationsblad eller inbjudan till föräldramöte. Andra skriftliga kontakter som förekommer kan vara lappar, veckobrev, månadsbrev, kontaktböcker eller andra skriftliga informationsblad (Flising, 1996).

Veckobrev har visat sig vara ytterst populärt hos föräldrar och verkar vara ett ypperligt sätt att informera om vardagen i skolan. I veckobreven kan anges vilka läxor som gäller för veckan, vilka arbetsområden som berörs, speciella arbetssätt och olika aktiviteter som är speciella för veckan såsom friluftsdagar, bad eller dylikt. Det som är absolut viktigt när det gäller veckobrev är att de är konstant återkommande och helst på samma dag. Efter ett par veckor är det något föräldrarna förväntar sig och om då veckobrevet uteblir kan det skapa konflikt mellan barn och förälder.

Har man gjort upp att veckobreven ska komma varje fredag så ska bara force majeure kunna hindra detta! Finns veckobrevet inte i skolväskan på fredagen finns risk för att föräldrarna anklagar barnet för att ha slarvat bort det (Flising 1996:115).

Nyberg (2002) påpekar i ämnet bortslarvade papper att om det finns information i den skriftliga kommunikationen som är speciellt viktig bör en talong med begäran om en förälders underskrift finnas med. Det är naturligt att lappar och papper försvinner och underskriften fungerar som en garanti för att informationen nått fram.

När det gäller utformningen av skriftliga informationsblad som till exempel veckobrev är det viktigt att göra informationen lättillgänglig och relevant. En detaljrik A4-sida med liten datatext ger till exempel inget gott intryck (Flising, 1996). Nyberg (2002) styrker detta resonemang och till exempel för långa veckobrev gör att föräldrar kan sluta intressera sig för dem och den önskade informationen går till spillo. *Hellre kort och bra än långt och tråkigt* (Nyberg, 2002:95).

Vidare kan det vara önskvärt att om informationen kommer kontinuerligt likt ett veckobrev eller månadsbrev så kan en mall användas så att föräldrar snabbt kan lära sig vilken information som finns var. Detta leder också till att mindre information *försvinner* mellan raderna. Ett annat sätt för att göra informationen mer kvalitativ är att låta barnen själva skriva ett par rader om vad som hänt i veckan och hur de upplever det, man kan också då lämna ett par rader till föräldrarnas förfogande där de kan skriva i sina reflektioner, upplevelser eller frågor kring arbetet i skolan. Om man utformar informationen på detta sätt kan man säga att veckobrevet övergått till en kontaktbok där lärare, elev och föräldrar kontinuerligt kommunicerar.

3. PROBLEMPRECISERING

Min problemprecisering grundar jag i mitt syfte. Jag ämnar således undersöka föräldrars åsikter och önskemål gällande samverkan med skolan och på kommunikationen med densamma.

- **Vad har föräldrar för åsikter och önskemål när det gäller samverkan med skolan?**

Frågan ska besvara vad föräldrar anser att samverkan innebär och vilka förutsättningar de vill ha för att samverkan ska fungera. Den ämnar också besvara till en viss del hur de uppfattar de erfarenheter de hittills har och på så vis leda in på önskemål om hur det ska vara.

- **Vad har de för åsikter och önskemål kring kommunikationen mellan hem och skola?**

För att samverkan ska fungera används en del olika kommunikationsformer. Frågan ska besvara hur föräldrar uppfattar de olika kommunikationsformerna och vad de har för önskemål gällande dem.

4. METOD

I delen om metod kommer jag att presentera vilka upplägg jag har använt för min undersökning samt förtydliga hur jag har tänkt när det gäller metoden. Metodavsnittet innehåller också urval, etiska aspekter, metodutvärdering och intervjukvalitet.

4.1 Upplägg och metod

För att undersöka de utvalda frågeställningarna och få fram relevanta data valde jag att använda mig av en kvalitativ undersökningsmetod. En kvalitativ metod lämpar sig bättre i denna undersökning då den ger mer djupgående information och då de svarande får möjlighet att motivera sina svar. *Den kvalitativa forskningsprocessen är inte lika standardiserad och sekventiell som den traditionella. Den innehåller ett stort mått av flexibilitet och dynamik och ger således stort utrymme för variationer* (Backman, 1998:50).

Ett bekymmersområde när det gäller den kvalitativa metoden kan vara att det är svårt att se ett generellt mönster och dra en generell slutsats av undersökningen då själva mängden data är liten. Men Alvesson (1994) menar att det finns goda skäl för att använda sig av generella mönster även vid kvalitativa undersökningar. *Om man endast räknar med regelbundenheter på ytan så finns det naturligtvis inget skäl till varför ett mönster som tidigare konstaterats skulle gälla för flera tillfällen* (Alvesson, 1994:39). Han menar vidare att även om generaliseringen i sig saknar en mindre grad av säkerhet gör detta inte att konstaterandet inte kan betraktas som sannolikt och användas i en vetenskaplig rapport.

Den metod jag valde att använda var intervjuformen. Eftersom undersökningen har för avsikt att förtydliga åsikter och önskemål så ansåg jag att till exempel en enkät med endast korta svar utan utförliga motiveringar inte kunde uppfylla detta. Syftet kräver att svaren i undersökning motiveras och att intervjupersonerna ges möjlighet att reflektera över sina ställningstaganden. Intervjuformen ger även möjligheter till fördjupning i ämnen som intervjupersonerna har stort engagemang för. För att undvika att styra intervjun åt ett visst håll har jag valde att använda mig av samtalsintervjuer. Det innebär att istället för att utforma konkreta och låsta frågeställningar så använde jag mig av ämneskategorier med underfrågor som ska diskuteras. Fördelen med detta är att det som diskuteras blev relevant för den som blev intervjuad och utgångspunkten alltid blev intervjupersonens.

Väljer man en muntlig metod istället för en skriftlig är det ofta för att man önskar knyta en god kontakt med den utfrågade och för att man skall kunna föra en intervju mer som ett samtal, där man anpassar sig efter de svar man får och också har möjlighet och förklara och omformulera frågorna, så att den tillfrågade förstår frågans innebörd (Andersson, B-E, 2001:24).

Jag använde mig av fältintervjuer och i de fall som det var möjligt besöktes intervjupersonerna i deras hemmiljö. Detta gjordes för att skapa en större trygghet hos intervjupersonerna och för att öka deras öppenhet inför ämnena (Befring, 1994).

För att inte intervjun skulle *sväva ut* i helt främmande diskussionsämnen var jag noga med att förklara syftet med min undersökning och vilka frågeställningar jag använde mig av. På detta sätt styrdes den fria intervjuemetoden in i rätt riktning. För att inga frågor skulle glömmas bort hade jag ett formulär med samtalskategorier (bilaga 1).

Vidare för att kunna fokusera helt och hållet på samtalet har jag valt att med intervjupersonernas tillstånd spela in samtal som mp3 vilket gör att de senare kan analyseras i lugn och ro och även fungera som intervjuprotokoll om frågor kring intervjuer skulle uppstå.

4.2 Urval

Som tidigare nämnts har jag valt att fokusera på föräldrar med barn i 10-12 års ålder. Detta gjordes för att det är den åldersgrupp jag strävar efter att arbeta i. Anledningen till att jag begränsar undersökningen till en viss ålder är att jag tror att samverkan och kommunikation sker på olika sätt i olika åldrar och vill inte få data som blir svår att knyta till dess källa.

Under min lärarutbildning och ett aktivt vikarierande innan utbildningen har stött på många skolor och träffat många föräldrar. Jag har valt att kontakta några av de föräldrarna från de sammanhangen. Jag har varit noga med att inte välja ut intervjupersoner som jag själv har haft nära kontakt med.

När jag först funderade på hur jag skulle göra mitt urval tänkte jag i olika klasser besöka föräldramöten för att där få intresserade intervjupersoner. Vid närmare eftertanke var jag rädd för att endast positivt inställda föräldrar skulle anmäla sitt intresse vilket skulle kunna leda till ett felaktigt resultat av föräldrars generella åsikter. Istället tog jag kontakt med de lärare jag tidigare arbetat med och haft kontakt med genom VFU. På så vis kunde jag göra ett strategiskt urval av föräldrar med olika synsätt och aktivitetsgrad när det gäller samverkan.

Jag har också varit noga med att välja föräldrar med barn på olika skolor eftersom riktlinjerna i klasser på samma skola kan vara väldigt lika. Först trodde jag att det kunde finnas samma problematik inom samma kommun men vid undersökningar så visade det sig att varje skola för sig lägger upp riktlinjer oavsett vad de andra skolorna i samma kommun gör.

Genom att inte endast välja ut föräldrar med hög aktivitetsgrad kommer intervjupersonerna ha skilda erfarenheter och åsikter på kommunikation och samverkan. Jag vet att vissa av intervjupersonerna har haft mycket kontakt med skolan och vissa mindre av olika orsaker. De här olikheterna gör att jag tror mig få en mer översiktlig bild över föräldrars åsikter generellt sett.

För att få en stor mängd data att analysera och för att skapa en så stor generell överblick som möjligt har jag gjort så många intervjuer som tiden har tillåtit utan att kvaliteten på själva intervjun och senare det slutliga resultatet har minskat. Slutligen hamnade intervjuantalet på tio stycken föräldrintervjuer.

4.3 Etiska aspekter

För att de föräldrar jag har intervjuat ska vara så ärliga som möjligt och lämna ut väldigt personliga uppfattningar, i vissa fall om enskilda individer och sin egen familj, har jag varit mycket noga att innan intervjuens början starkt poängtera att deras identitet kommer att vara helt skyddad och att inga svar eller åsikter kan härledas till källan eller geografiskt område. Därför kommer föräldrarna att benämnas med en bokstav i kommande resultatredovisning.

4.4 Metodutvärdering

Jag upplever att den metod jag valde att använda mig av har fungerat enligt mina önskemål. Genom att personligen få träffa föräldrar har jag medvetet kunnat leda mot de specifika undersökningsområden som jag har strävat efter. Genom urvalet har spridningen på svaren, åsikterna och förhållningssätten hos föräldrarna varit stor, vilket är intressant och betydelsefullt för resultatet. Åsikter från väldigt aktiva föräldrar har konfronterats med åsikter från inaktiva föräldrar och där emellan finns en uppsjö av varianter som har varit mycket intressant att analysera. Fördelar och nackdelar har tack vare samtalsintervjuens styrkor kunnat föras fram och vinklas på en mängd olika sätt.

Mängden av intervjumaterial har gett mig möjligheten att både uppfatta mångfalden kring föräldrars uppfattningar och upplevelser kring samverkan och kommunikation mellan hem och skola, men också visat på konstanta uppfattningar som kan tolkas som generella uppfattningar hos föräldrar.

4.5 Utvärdering av intervjuer

När intervjuerna nu är genomförda vill jag gärna kommentera kvaliteten på intervjuerna och vilken betydelse den kan ha för resultatet.

Centralt för alla intervjuerna har varit att jag har fått *lirka* ut en del svar. De flesta föräldrarna har visat en större vilja att diskutera ämnet som övergripande och mindre vilja att diskutera sina personliga upplevelser och uppfattningar konkret. Det har alltså varit svårt att få en del föräldrar att lämna ut personlig information kring egna upplevelser och om sin egen situation. Men med fokus på sekretess och att informationen inte kan härledas har dock en övervägande del varit väldigt öppna och slutligen ändå delgivit mycket personlig information.

Längden på intervjuerna har varierat mellan trettio minuter till en och en halv timme och det har främst varit beroende på hur mycket sidämnen som kommit till tals. Jag har medvetet varit generös med att låta ämnen som inte rör min undersökning få diskuteras då jag upptäckte att detta skapade ett större engagemang och förtroende hos intervjupersonerna.

Faktum kvarstår dock att ett par av intervjupersonerna hade svårt att öppna upp sig och förklara sina personliga ställningstaganden vilket kan leda till att en del åsikter som presenteras i resultatet kan upplevas ha mindre substans än andra, dessa åsikter kanske saknar starka motiveringar men måste ändå betraktas med respekt och väsentlighet.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I resultatet redovisas svar kring föräldrars upplevelser, synsätt och önskemål gällande samverkan. Svaren analyseras i jämförelse med varandra och olika resonemang presenteras för att ge en utförlig orientering över hur föräldrarna svarat. I avsnittet presenteras resultatet utifrån kategorier så att läsaren med större lätthet ska kunna ta del av dem. Jag anser det viktigt att poängtera här att läsaren har i minnet att detta är föräldrars synsätt och upplevelser. Det innebär att det finns reservation för att vissa uttryck kan uppfattas av läsaren som faktamässigt inkorrekta eller helt orimliga. Föräldrarna förknippar till exempel ofta begreppet skola med en enskild lärare. Så när föräldrarna i många fall säger skolan menar de egentligen den klasslärare som deras barn för tillfället har.

5.1 Föräldrars syn på vad samverkan är

Resultaten av intervjuerna visar att synen på vad samverkan innebär är splittrad hos föräldrar. Ett par anser att samverkan är informationsflödet från skolan till hemmet, medan en annan menar att samverkan mellan hem och skola är att delta på grillkvällar och andra arrangemang. Det uppkommer också åsikter om att samverkan är ett ord för relationen mellan läraren och föräldern.

För mig är samverkan delaktighet och insyn i barnens skolgång. Det är inte att lägga sig i undervisningen men att vara medveten om målen, vad som förväntas av mitt barn och vad som ska hända. Jag vill veta vad som sker i skolan helt enkelt (Förälder A).

Centralt för alla föräldrar som svarat är att samverkan mellan hem och skola är koncentrerad från ett socialt perspektiv. Det upplevs visserligen som viktigt med information om undervisningen men när det gäller att aktivt samverka vill föräldrarna mena att det är kring sociala frågor som de kan vara mest aktiva.

Samverkan är att vi föräldrar bidrar till att barnens miljö är bra, inte undervisningen, den kan jag inte påverka och ska inte, men den sociala miljön är där vi föräldrar ska vara delaktiga. Att barnen trivs med varandra och på skolan är minst lika mycket vårt ansvar och där ska vi vara aktiva om vi har möjlighet. Det pedagogiska får läraren sköta (Förälder B).

Liknande detta citat uttrycker sig alla föräldrar när de definierar samverkan, alla utom Förälder A som även uttrycker en önskan om att samverkan ska innehålla stor delaktighet och påverkan gällande undervisning också. Föräldern vill inte bestämma över den men vill ha

åsikter och möjlighet att ifrågasätta undervisningsmetoder. Föräldern menar att detta inte är för att bestämma eller styra utan för att få en kunskap om vad, varför och hur dennes barn arbetar. På det viset menar föräldern att den lättare kan följa undervisningen och på vilka sätt föräldern kan ge sitt barn stöd i skolarbetet. Senare i resultatet kommer det även att visa sig att många av de andra intervjuade föräldrarna har samma önskemål men att de inte uttryckt detta i sin definition av samverkan.

För att sammanfatta föräldrars syn på vad samverkan är visar undersökningen att en stor majoritet ser samverkan som att skolan informerar hemmet om situationen i skolan och att föräldern aktivt deltar i den sociala verksamheten för att skapa en trygg miljö för sitt barn. Föräldrarna vill alltså ha vetskap om händelser i skolan och inte hållas utanför. Detta är samverkan om man utgår från hur föräldrarna själva formulerar det. Begreppet *information till hemmet* är centralt i alla föräldrars svar på hur samverkan definieras enligt dem.

Det är viktigt att inte hålla föräldrarna utanför skolans värld. Jag ser det som en självklarhet och ett ansvar att hjälpa min barn med deras skolarbete, men det har jag ingen möjlighet till om inte skolan kontinuerligt informerar mig vad som sker och vad mina barn ska göra (Förälder C).

De flesta föräldrar uttrycker en önskan att kunna hjälpa sina barn på bästa sätt med barnens skolgång och anger därför information från skolan som sin benämning av vad samverkan är.

5.2 Varför ska man samverka och om vad?

Jag vill samverka med skolan för att jag vill känna mina barn och hur de lever i den absolut största möjliga mån. Därför vill jag veta vad de gör i skolan och vad som händer för det är inte alltid som barnen vill eller orkar berätta det (Förälder B).

För att kunna hålla en bra diskussion med mitt barn om skolan behöver jag få information från annat håll än och bara förlita mig på vad mitt barn berättar. Då blir mitt svar oftast *jaha* eller *jasså*. Om jag redan vet bakgrunden till det jag vill prata om med mitt barn blir det en diskussion och det vill jag ha (Förälder A).

De flesta av föräldrarna uttrycker en önskan om samverkan för att de ska kunna hjälpa, förstå och vara aktiva i sina barns skolgång. Många föräldrar anser sig inte kunna förlita sig på att tillräcklig information kommer från barnen. Föräldrarna anger att ibland är informationen knapphändig, inte speciellt sanningsenlig eller missuppfattad från barnets sida. Föräldrarna önskar sig en rik information så att de tillsammans med sina barn kan föra en dialog utan att vara helt beroende av vad barnet själva berättar om i hemmet. Ett stort skäl till att föräldrarna anger sig vilja samverka är också att de är medvetna om att det finns sociala problem såsom

mobbing i klassen som deras barn väljer att inte berätta hemma. Det kan bero både på att barnet i fråga är utsatt eller är den som utsätter någon annan.

En förälder uttrycker att behovet av samverkan mest ligger i lärarens intresse och att man som förälder finns till för att stötta i lärarens arbete. Föräldern tycker att lärarens arbetsbörda är för stor och att samverkan är ett sätt att avlasta denne.

Kraven på lärarna i skolan är idag mycket högre än när jag gick i skolan, jag tycker dom är alldeles för höga. De har ansvar för både utbildning och fostran nu för tiden. Målen som finns är inte rimliga anser jag. Så jag har förståelse för lärarens arbetsbörda och om jag kan hjälpa till med stöd vid aktiviteter och med att stödja mina barn i läxor så avlastar det förhoppningsvis lärarens arbetsbörda en aning (Förälder D).

Föräldrarna är i resultaten dock inte överens om att samverkan är nödvändig, åtminstone inte i speciellt stor utsträckning. Tre av de tio tillfrågade anser att samverkan är att ställa för stora krav på hemmet. De anser att det i första hand är kontakten med barnet som ska ge den nödvändiga informationen och att det är de föräldrar som har sämre relation med sina barn som behöver samverkan med skolan. Två av dem menar att det skulle vara att misstro sina barn och visa att man inte litar på dem genom att prata över deras huvud med skolan istället för direkt med barnet. De uttrycker alltså inget behov för en form av avancerad samverkan utan är nöjda med den som de kallar nödvändiga informationen om bad, utflykter terminstider och liknande. Information om att allt står rätt till får de på utvecklingssamtalet och det räcker anser de.

Jag får veta det jag behöver veta av mitt barn och har inget behov av att ständigt ha en kontakt med skolan. Jag har ju mitt arbete att tänka på och läraren får väl höra av sig om det är något allvarligt. Jag har tränat mitt barn från första klass att berätta allt och jag litar på att jag får veta alldeles tillräckligt av mitt barn. Jag ser ingen anledning till att ta mer av lärarens tid för att bekräfta sådant jag redan vet (Förälder H).

Samma föräldrar uppger också att kontakter mellan hem och skola, utöver föräldramöte och utvecklingssamtal, i deras fall sker vid problem av något slag. De menar att de endast tar kontakt eller blir kontaktade när ett problem behöver avhjälpas antingen med deras barn eller vid gruppen som helhet. De upplever denna kommunikation mellan hem och skola som ganska ångestladdad och oroande.

När det gäller vad man ska samverka om så är det som tidigare nämnts en stor majoritet som menar att samverkan nästan uteslutande ska beröra barnens sociala tillvaro men om man analyserar svaren lite närmare så finns en önskan om att få ta stor del även av undervisningen hos föräldrarna även om det sociala fortfarande visar sig vara av väldigt stor vikt. Ett exempel på detta är Förälder I som i sin beskrivning om vad samverkan innebär var starkt inriktad på att lärare sköter och styr undervisningen, den behöver inte föräldrarna ha insyn i eller vara inblandad i. Men senare i intervjun uttrycker Förälder I ett helt annat önskemål.

Mitt barn sysslar med idrottsaktiviteter 4 gånger i veckan. Det är för oss jätteviktigt att vi minst en vecka i förväg vet vad de ska göra i skolan och vilka läxor de har. Mitt barn behöver ganska mycket hjälp och ofta får jag och läraren prata om hur vi ska hinna med att hjälpa henne. Ibland när vi får veta att hon kommit efter får hon inte gå på innebandy utan vara hemma och göra läxor istället.

Här anger Förälder I plötsligt att samverkan med läraren när det gäller undervisningen och arbetsmängden nödvändig för hennes barn och att de i god tid vill vara inblandade i innehållet av undervisningen. Detta är inte heller ett unikt för Förälder I utan flera av föräldrarna som hävdar att samverkan i stort bara ska beröra sociala frågor visar på sina uttalanden senare i sina svar att de visst är intresserade och har ett behov av att diskutera och ibland påverka undervisningen. Förälder D uppger till exempel att denne tagit kontakt med läraren för att informera att dennes barn och andra borde tillåtas att rita under genomgångar i klassrummet för att vissa barn faktiskt lär sig bättre på det sättet. För mig kan inte detta tolkas på något annat sätt en inblandning i undervisningsmetod.

Resultaten visar dock vidare på att de saker som föräldrarna ser som viktigast att samverka om är från ett socialt perspektiv. Men oftast uppfattar de då inte sin roll som aktiv utan att de har ett ansvar gentemot skolan att deras barn har vissa sociala färdigheter, att de utrustat sina barn med de egenskaper de behöver för att kunna fungera på ett önskvärt sätt i skolans värld.

Lärarna borde få fokusera på att vara lärare, de ska inte behöva lägga så mycket energi på att hålla ordning på barnen. Läraren är utbildad för att ta hand om det pedagogiska och min roll i samverkan med skolan är att ge mina barn det läraren inte ska ge, nämligen uppfostran och att barnen fått lära sig veta hut. Många barn får inte tillräcklig uppfostran eller kärlek hemifrån men det ska inte behöva vara lärarens jobb (Förälder C).

När samverkan kommer på tal känner då ungefär hälften av föräldrarna ett tydligt ansvar för att deras barn uppför sig på önskat sätt, vad nu det kan tänkas vara.

I övrigt så anser föräldrarna generellt att man ska samverka mellan hem och skola när det infinner sig problem av olika social karaktär. Många av föräldrarna ser det som deras ansvar gentemot barnen att föra en dialog med läraren då deras barn upplever sig vara orättvist behandlad. De menar att om deras barn upplever sig blivit orätt behandlad får de sällan den information som behövs utan får då ibland ta kontakt med läraren för att reda ut det. Ibland görs detta för att förstå läraren och ibland för att förklara och ge läraren information om hur deras barn fungerar.

Läraren har mitt barn i bästa fall i tre år och har den tiden på sig att lära känna det. Jag har känt mina barn hela livet och ibland får jag helt enkelt förklara för läraren varför mitt barn beter sig på vissa sätt. På det området känns samverkan jätteviktigt (Förälder I).

En annan förälder exemplifierar sin betydelse vid en viss situation:

Mitt barn har astma och tydligen upplever skolan att mitt barn ibland vid vissa aktiviteter använder detta för att komma undan sådant det inte tycker är roligt. Jag kan förstå att det kan vara så men mitt barns problem är så pass allvarliga så att jag ibland har fått ta kontakt med skolan och styrkt mitt barns behov av att avgöra själv och påpekat att de absolut inte får tvinga honom att vara med, vill han inte och de tror han fejkar får de ta en diskussion med honom men inte tvinga honom. Här är det viktigt för mig att vi har en bra samverkan. Jag tycker de borde lita på honom men tydligen så behövs min hjälp också (Förälder B).

När det gäller familjens personliga integritet så är föräldrarna uppdelade i två läger, fem föräldrar på varje sida. Vissa föräldrar är av den starka åsikten att skolan inte har att göra med hur man uppfostrar sina barn eller vilka vanor familjen har, till exempel gällande konflikthantering eller uppförande. Har barnet problem av något slag ska det problemet beskrivas och sedan får föräldrarna själva ta reda på varför det är så och i så fall rätta till det. Någon information om till exempel ekonomisk situation eller rådande äktenskapsförhållande finns det ingen anledning för skolan att lägga sig i. De andra av föräldrarna menar till skillnad från de tidigare att så länge det gäller ett barns bästa har läraren rätt att ställa frågor om i princip allt även om det är väldigt personligt, det är dock viktigt att man från lärarens sida motiverar varför frågan kommit upp.

Det är viktigt att läraren är taktfull när det gäller att diskutera barnets hemmiljö. Det känns lättare att diskutera barnets uppförande och vanor än familjens vanor. Man vill inte gärna ta order från en lärare kring vilken mat som äts, vilka rutiner för att sova som finns eller hur man löser konflikter i familjen. Det känns jobbigt att diskutera sådant med en relativt främmande person, det blir jobbigt att samverka när ens egen person hamnar i centrum (Förälder A).

5.3 Vem bär ansvaret för att samverkan äger rum?

Frågan om vems ansvar det är att samverkan fungerar och äger rum är föräldrarna eniga om. Det är både föräldrarnas och lärarnas ansvar. Sedan är de något oense om vem som bär det största ansvaret men den generella åsikten är att läraren och skolan ansvar för samverkan gällande själva undervisningen medan föräldrarna bör bära stort ansvar gällande uppförande och sociala bitar. Föräldrarna menar att det är lärarna som vet vad barnen ska lära sig och vad som händer i skolan. Information och kunskap kring studieresultat och inlärningsnivåer måste komma från läraren för det anser inte föräldrarna ha tillräcklig kompetens för. Men å andra sidan menar de att de inte kan förvänta sig av läraren att den alltid ska kunna läsa av deras barns känslor och uppfatta sociala problem utan att föräldrarna här har ett ansvar att samverka med skolan. Ansvaret för samverkan gällande barnens välbefinnande i skolan och för övrigt ligger enligt dem hos föräldrarna. Trivs inte barnet i skolan måste naturligtvis skolan arbeta med problemet men här anser föräldrarna att de måste samverka aktivt.

Det är inte meningen att man ska kunna skicka sina barn till skolan och tro att allt löser sig automatiskt i 12 år. Mina barn mår säkert dåligt någon gång under den här tiden och då är det inte säkert att läraren känner dem tillräckligt bra. Då är det mitt ansvar att samverka med skolan för att hjälpa mina barn (Förälder C).

Läraren känner mitt barn under cirka tre års tid. Under den tiden ska de lära känna varandra och förbereda sig för att skiljas från varandra. Jag har mitt barn hela livet, naturligtvis har jag större kännedom om hur mitt barn mår och det behöver skolan veta (Förälder I).

Här förväntas alltså inte läraren kunna uppfatta alla problem som kan uppstå men då problemen är upptagna till ytan sätter dock föräldrarna hårda krav på att skolan ska vara handelskraftig.

En stark åsikt som ligger centralt över alla föräldrarnas intervjusvar är att initiativet och inbjudan för samverkan måste ligga hos lärarna.

Initiativet måste ligga hos skolan. Vi är ju för det mesta tillgängliga för våra barns bästa. Skolan måste öppna upp kanalerna för samverkan och ge oss chansen att visa på vilket sätt vi önskar ha det. Sedan när tärningen är kastad är det ett gemensamt ansvar att samverkan blir av och är aktiv. Det är viktigt att komma ihåg att det är människor i båda ändar. Skolan får visa vilka stigar man kan gå sedan får man göra det bästa av situationen (Förälder D).

Förälder C menar vidare att även om föräldrarna inte visar intresse och uppfyller kraven som läraren ställer så måste läraren fortsätta att försöka samverka för barnens bästa. Om inte

kommunikationen är positiv ska läraren fortsätta leta efter andra möjligheter att kommunicera på. Förälder C tycker att bara för att läraren inte får föräldrarnas stöd från början kan den inte sluta samverka och att det är viktigt att de fallen inte komma med en pekpinne och tala om hur det ska vara, utan att lyssna noga på föräldrarnas åsikter och önskemål.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att föräldrarna tycker att ansvarat för samverkan ligger på båda parterna men att initiativet och riktlinjerna borde presenteras från skolans sida.

5.4 Förutsättningar för samverkan enligt föräldrarna

Alla föräldrarna gav utförliga svar på frågan kring vilka förutsättningar som krävs för att det ska bli en god samverkan och de anger en mängd punkter som behöver uppfyllas för så ska ske. Det man kan använda som en nyckelformulering för hur föräldrarna ser på förutsättningarna är att de vill känna sig betydelsefulla och bli tagna på allvar samt att kommunikationen är sanningsenlig och uppriktig.

De tre föräldrar som tidigare uttryckt en negativ inställning till samverkan menar sammanfattningsvis att det är en förutsättning för god samverkan är att man inte samverkar mer än nödvändigt. De menar att begränsa mängden av samverkan skapar god inställning hos föräldrarna och ställer inte så höga krav. Förutsättningen för en god samverkan i deras fall är alltså att informera hemmet om det nödvändiga och emellanåt checka av så att allt står rätt till genom utvecklingssamtal och sedan inte förstöra relationen genom att ställa krav på att föräldrar ska vara aktiva om de inte önskar att vara aktiva. De uttrycker således inga direkta önskemål för god samverkan utan menar att det är i barnets intresse att inte redan hårt ansatta tidsscheman för familjen pressas ännu hårdare med för dem onödiga aktiviteter och information de redan anser sig få från sina barn.

Jag förstår att lärare anser sig behöva mer stöd hemifrån än vad de behövde innan. Samhällets krav har blivit hårdare för alla, även kraven i föräldrarnas arbete har ökat så vi har ingen tid över att hjälpa läraren. Klarar inte läraren av sitt jobb så får vi ju anställa fler lärare. Samverkan låter mest som extrahjälp till läraren än för barnets bästa (Förälder H).

Vidare i detta avsnitt syftar begreppen *föräldrarna* inte på ovanstående tre föräldrar då de hade en negativ inställning till samverkan och avvek från att diskutera vidare kring förutsättningarna för denna.

Den viktigaste punkten som de kvarstående föräldrarna tar upp är att de blir tagna på allvar och att det de har att säga verkligen innebär något av betydelse för läraren. För att känna att den tid de lägger ner på sina barns skolgång är värdefull vill de känna sig delaktiga och viktiga. De menar att om de har förslag eller åsikter vill de bli bemötta som om dessa åsikter har en betydelse och inte känna att läraren uppfattar deras delaktighet som något besvärande.

Läraren måste visa intresse för att jag som förälder ska vara delaktig. En lärare sa att eftersom hon är utbildad sköter hon det pedagogiska och det upplevde jag som att vi föräldrar inte skulle lägga oss i sådant vi inte förstår. Då är man inte intresserad av att föra en dialog och hjälpa till (Förälder C).

Detta är ett talande citat för hur en majoritet av föräldrarna ser på förutsättningar för samverkan. Skolan måste vara öppen och bjuda in till samverkan med hemmen. Förälder C förklarade vidare att hon upplevde att skolan hellre höll denne förälder utanför när det hände något, som att på något sätt dölja att det fanns problem.

En gång försvann mitt barn från skolan och gick hem till mig. Jag trodde de slutat tidigare men dagen efter visade det sig att skolan ringt runt till kompisar och andra ställen och varit oroliga för mitt barn. Varför ringde ingen till mig (Förälder C)?

På så vis anser denne föräldern att skolan inte visat på öppenhet och att den snarare visat att föräldern ska hållas utanför saker som sker i så stor utsträckning som möjligt. En sådan här allvarlig incident berättar inte de andra föräldrarna om men de menar genomgående att skolan måste vara lite öppnare och bjuda in till insyn i verksamheten. Förälder A menar att en primär förutsättning för samverkan är att få ta del och få insyn i skolarbetet. Detta för att skapa sig en bild av hur vardagen ser ut för barnen och kunna diskutera den både med barnen och med läraren, men Förälder A upplever inte att den möjligheten finns.

Många av de förslag och åsikter som kommer från föräldrarnas sida upplever de tas emot positivt men att de sällan omsätts i handling eller direkt leder till förändring. En majoritet av föräldrarna menar att de får uppfattningen av att läraren ofta lyssnar och håller med men sedan stänger dörren och glömmer vad föräldern sagt. Det är viktigt från föräldrarnas sida att deras åsikter blir tagna på fullaste allvar och att de märker att läraren uppskattar och behöver deras stöd. Förälder C menar till exempel att förståelse finns för att förslag inte går att genomföra men att man kan kräva en orsak och en förklaring för att förstå att läraren verkligen tänkt till vilket fler föräldrar instämmer i.

Ibland när barnen fått ovanligt mycket läxor tycker de det är jobbigt. Men om då läraren kan motivera för oss föräldrar varför det blivit så mycket. Då har man dels lättare att stötta sina barn och dels kan man förklara för dem varför det blivit så mycket på sista tiden (Förälder B).

Ytterligare en grundläggande förutsättning från föräldrarnas sida är att samverkan sker med kontinuitet och inte bara då det passar läraren. De upplever det som en grundläggande förutsättning för samverkan att systematiskt få vara delaktig i skolans vardag och inte bara vid föräldramöten eller utvecklingssamtal. Förälder D menar att för att kunna ha en möjlighet att stötta sina barn på ett bra sätt är det nödvändigt att få information på ett strukturerat och kontinuerligt vis så att man som förälder också kan planera upp sin tid till att ge barnen hjälp. Intentioner på att föräldrar saknar kontinuitet i samverkan speglas vidare genom följande citat.

För att känna mig delaktig och ha insyn vill jag ha information konstant om vad som händer i skolan. Jag vill få material lite oftare eller rättare sagt någon gång, kanske en gång i månaden. Få se vad de jobbar med, få veta vad som händer. Lite mer konkreta saker hela tiden så att jag kan vara mer aktiv (Förälder A).

Genom att ha kontinuerlig kommunikation mellan oss kan jag också vara delaktig. Visserligen får vi hem ett veckobrev varje vecka men jag vill också kunna formulera mina åsikter och frågor. Man drar ju sig för att ringa läraren för att fråga vad de gjorde om Danmark till exempel, eller vad som gick så bra på badet. Då får man istället undra (Förälder G).

Här kan man se att dessa föräldrar, vars svar har likheter med de övriga strävar efter en konstant kommunikation och inte då bara från ena hållet, alltså från skolan, utan de strävar också efter möjligheterna att påverka med egna frågor och kommentarer. De vill ha tvåvägskommunikation istället för envägskommunikation som de verkar uppleva att det är idag. Här kan man återigen avläsa hur vissa av föräldrarna som starkt menade att samverkan handlar om att få information senare under intervjuerna uttryckte även mer avancerade former av kommunikation och mer möjlighet för dem själva att agera aktivt.

Vidare uttrycker framförallt förälder G och B att en förutsättning för god samverkan är att de som föräldrar klarar av att vara objektiva i förhållande till sina barn. De uttalar en stor farhåga över att samverkan blir lidande på grund av att föräldrarna alltid tar barnens parti vid konflikter för att skydda dem. Förälder D hävdar vidare att om inte samverkan är god så

förefaller det vara så att man naturligt väljer att sitt barns parti i de flesta situationer för att relationen till läraren eller skolan ändå är ganska ansträngd. Dock, menar förälder D att man verkligen måste ha förståelse och respekt för lärarens arbetsbörda.

Det kan nog emellanåt kännas som att kasta pärlor till svin när man bjuder in föräldrar till aktiviteter eller samtal och det ofta visas väldigt lite intresse. Så på så sätt har jag förståelse för att man bantat ner kommunikation. Det känns som om det ofta är så att ambitionen i början av terminen är väldigt hög men sen dalar det hos både lärare och föräldrar. Vi borde nog hitta en bra nivå från början (Förälder D).

Förälder C stämmer in i detta resonemang och menar att om läraren vill ha föräldrarnas förståelse så måste den också berätta om sin situation och förklara till exempel på ett föräldramöte vilka arbetsuppgifter den har. Förälder C inser att det kan låta som att läraren gnäller men tycker det är viktigt att föräldrarna blir införstådda i läraryrkets begränsningar om de ska kunna samverka på samma plan. Här menar Förälder A att föräldrarna också har ett ansvar som innebär att de inte kastar en massa onödiga arbetsuppgifter över läraren utan att föräldrars förslag, krav och åsikter är väl genomtänkta. Åsikten om att föräldrarna även de har ett stort ansvar för förutsättningar för samverkan kan tydligt avläsas ur intervjuavaren. Förälder D formulerar detta resonemang på ett målande sätt.

Samverkan för mig är ett givande och tagande från bägge håll. Jag kan ju ställa krav från min sida men då man ställer krav har man ju krav på sig också. Jag kan ha önskemål men då måste jag också ge tillbaka. Det är en ömsesidig relation (Förälder D).

5.5. Föräldrars åsikter om föräldramöte

Då de flesta föräldrar var inne i tankegången kring samverkan var det en genomgående åsikt att de upplevde att just diskussioner kring samverkan, vikten av den och hur det skulle gå till rent praktiskt var något som man absolut borde ta upp i ett sådant forum som ett föräldramöte. Inte någon av de intervjuade föräldrarna hade dock varit med om att samverkansformer eller tillvägagångssätt hade diskuterats på ett föräldramöte och detta upplevdes alltigenom som negativt.

Alla föräldrarna var överens om att föräldramöte är något som ska äga rum och att det finns fördelar med det. Till exempel så uttryckte många positiva upplevelser över att få träffa de andra barnens föräldrar och att få en visuell bild av hur deras barn arbetar på dagarna.

Vidare är nyttan med föräldramötena ganska hårt ifrågasatt från många föräldrar. De menar att informationen som gäller alla är till nytta och att det är trevligt att få uppleva miljön i skolan. Men de upplevde också att frågor som lyftes till diskussion sällan leder till några goda resultat. De menar att stämningen på mötena är väldigt *krystade* och att föräldrarna sällan vågar yttra sig inför varandra. Dels för att de inte är förberedda på vad som ska diskuteras och dels för att de inte riktigt känner sig trygga i gruppen. Både förälder I och G uttrycker sådana känslor och just de två är också kritiska till mötets funktion överhuvudtaget.

Föräldramötena känns oftast som om man bara sitter av tiden. All information kunde vi ha fått på ett papper istället. De saker som ska diskuteras blir det aldrig någon diskussion om för ingen vågar öppna käften. Det enda man har nytta av är att se hur barnen har det men det kan man väl göra när man vill och inte lägga en hel kväll på (Förälder G).

De andra föräldrarna uttrycker sig inte lika kraftfullt men en dominerande uppfattning är att föräldramötena känns lite *krystade* och att de inte kvaliteten på informationen är värd ansträngningen. Dock utmärker sig Förälder B från mängden och är enhälligt positiv till kommunikationsformen och menar att föräldramötet gör att föräldrarna symboliskt blir en enad grupp inför både lärare och barn och det blir lättare att föra resonemang med barnet när alla föräldrar står enade.

Vi har en bra dialog mellan oss föräldrar. Vi är noga med att alla följer besluten som tas på föräldramötena. Om alla är enade är det ett bra argument för mig när jag diskuterar till exempel cykelhjälm eller inte med mitt barn. En annan viktig sak för oss föräldrar som de brukar visa på föräldramöten är hur man räknar idag. Till exempel division kunde jag inte hjälpa mitt barn med för de gjorde inte alls som jag har lärt mig. Då hade läraren en genomgång på föräldramötet så nu gör vi alla i klassen likadant. Det är jättepositivt (Förälder B).

5.6 Föräldrars åsikter om utvecklingssamtal

Intervjusvaren visar att föräldrarnas erfarenheter kring utvecklingssamtal genomgående påminner mycket om de gamla kvartssamtalen. Samtalen handlar till stor del om elevens prestationer i varje ämne, de innehåller inte mycket samtal om framtiden och inte heller mycket samtal om utveckling från förra gången utan de består till stor del av en nulägesrapport.

Vidare är det så att alla föräldrar upplever utvecklingssamtalet som ett väldigt positivt inslag i samverkan. Åtta föräldrar av de tio anser att utvecklingssamtalet är det absolut mest effektiva

och kvalitativa mötet man har med skolan. De upplever att det är på detta möte de har störst chans att påverka och störst chans att ställa frågor samt uttrycka önskemål. Dock har de alla åsikter kring hur utvecklingssamtalet kunde bli ännu bättre och vara mer anpassat efter deras behov.

Utvecklingssamtalet blir väldigt informativt och allt kommer som överraskningar. Barnen är väldigt fåordiga hemma. På mötet diskuterats vad barnet har producerat istället för utveckling. Det är mer nutidsanalys än utveckling (Förälder A).

Föräldrarna menar att de ofta kommer med väldigt dålig information om utvecklingssamtalets innehåll och att de inte känner sig alls lika förberedda inför samtalet. De upplever generellt att läraren är mycket mer förberedd. Förälder D menar att det hade varit bra att alla inblandade parter fått fylla i någon form av enkäter innan ett utvecklingssamtal. Alla inblandade skulle ge varandra sina ståndpunkter innan utvecklingssamtalet så att alla var införstådda med varandras åsikter och kunnat förbereda sig för det. Även Förälder A menar att en enkät innan utvecklingssamtalet skulle vara till fördel för alla inblandade och menar att mer delinformation under terminens gång hade underlättat för att förstå vad de konkret sysslar med i skolan och på så sätt komma mer förberedd till utvecklingssamtalet.

När man får all den nya informationen på en gång är det svårt att smälta allt på en gång. En stund efter det att man gått därifrån känner man att ofta man skulle ha velat ta upp något mer eller diskuterat vissa saker mera. Det känns som om man hamnar i underläge direkt då läraren är förberedd för alla punkter som ska komma upp. Jag hade velat ge och fått synpunkter innan samtalet (Förälder D).

Förälder F menar att man är väldigt aktiv i ett utvecklingssamtal i den meningen att man aktivt diskuterar och deltar i aktiviteten men menar samtidigt att denne egentligen inte känner sig speciellt delaktig eftersom informationen och dess betydelse är ny information för föräldern. Man är alltså aktivt deltagande i handlingen men inte delaktighet i dess innehåll. Det som för Förälder F upplever som mest positivt är att barnet får chansen att uttrycka sina åsikter i lugn och ro.

Förälder B upplever också att den positiva uppmuntran i dennes fall har gått till överdrift. Hon menar att hon bara får reda på att allt står bra till, att hennes barn jobbar i sin takt och att inga större problem finns. Förälder B tycker att dialogen gentemot barnet ska vara väldigt positiv och uppmuntrande men att dialogen mellan denne och läraren ska vara mer kritisk och uppriktig. *Det måste ju så klart finnas saker som mitt barn kan förbättra* menar Förälder B.

5.7 Föräldrars åsikter om telefonkommunikation

Jag kan från resultaten av intervjuerna konstatera att telefonkommunikation är den kommunikationsformen där föräldrarna är absolut mest överens. Föräldrarna tar helt för givet och anser att deras barns lärare ska vara tillgänglig vid behov, inga undantag.

Läraren måste vara tillgänglig jämt och ständigt. Jag hade blivit besviken om jag inte kunde få tag på läraren när jag ville. På dagarna jobbar jag ju, hur skulle jag då kunna ringa? Klart man tänker på tidpunkten men är det något akut bryr jag mig inte om det (Förälder I).

Man ringer ju om det är något speciellt. Jag har faktiskt aldrig funderat på när man kunnat ringa. Läraren har ju lämnat ut sitt hemnummer så det ser jag som en invit att det är okej att ringa. Det är inget som diskuterats (Förälder D).

Det är alltså allmänt vedertaget att man ringer hem till läraren om det är några problem. Dock var det intressant att Förälder J reflekterade över att den hade ringt 4 gånger den här terminen och om alla gjorde det blev det ju cirka 100 samtal hem till läraren, något som Förälder J tidigare inte funderat över. Några menade att den oftast försökte nå läraren under arbetstid men att det var väldigt svårt att nå den personen man sökte.

Det man avhandlar genom telefonkontakt är ett brett spektrum. Genom telefonen behandlas allt från läxor till allvarliga mobbningsfrågor och sjukdomar. Det är övergripande så att alla sjukanmälningar görs till skolan såvida det inte handlar om längre tids frånvaro eller allvarligare sjukdomar. I övrigt handlar mest samtalen antingen om praktiska saker såsom utflykter, bad, glömda läxor och ledighet eller så handlar samtalen om problem, oftast då av social karaktär. Förälder G menar att man inte alltid kan vänta till utvecklingssamtalet innan man tar upp ett problem utan det kan kännas akut och behövas redas ut. Det kan handla om en situation som uppstått där barnets version verkar något obskyr så att föräldrarna vill få historien bekräftad eller redigerad för att kunna föra ett samtal med sitt barn om det. De upplever alltså att de genom ett telefonsamtal kan en annan bild av den situation som barnet beskriver. Detta resonemang är talande för föräldrarna rakt över. De vill alltså kunna ringa läraren lite emellanåt för att tala om något som känns viktigt.

Förälder J som tidigare uttryckte sina reflektioner kring hur många samtal det kunde bli för läraren uttryckte här ett önskemål om att läraren kanske i ett tidigt stadium gav tydlig information om vilken form av kommunikation läraren önskade vid olika situationer.

5.8 Föräldrars åsikter om e-post

Åtta av de tio tillfrågade föräldrarna använder inte e-post som ett kommunikationsmedel mellan hem och skola. Ett par av dessa har hört tals om det men har själva ingen erfarenhet av det. Två av dessa åtta har dock starka åsikter om e-post som dessutom skiljer sig väldigt åt. Förälder D menar att föräldrar är tillräckligt dåliga redan på att intressera sig för sina barns skola och menar att skicka information på e-post skulle bara leda till att fler föräldrar inte tar del av informationen, Förälder D menar att nu får föräldrarna åtminstone en lapp i handen men om det krävs att de ska engagera sig och öppna e-post kommer fler att missa informationen. Förälder B däremot har inte heller någon erfarenhet av e-post men tycker att det borde vara ett utmärkt sätt att kommunicera på. Förälder B anser att det ger föräldrarna en möjlighet att ta del av informationen när det passar dem och framhåller att man till och med kan följa sitt barns arbete på jobbet.

Intressant är att de två föräldrar som har erfarenhet av e-post som kommunikationsform är enhälligt väldigt positivt inställda. De menar att genom det forumet kan de ställa frågor som känns onödiga att ringa om för att sin e-post öppnar ju läraren när det finns tid och inget krav på direkt svar finns där heller. Förälder I framhåller det positiva med e-post då barnet är frånvarande från skolan, informationen kan då komma under dagen om vad de kan göra hemma för att inte komma efter och är barnet sjukt på fredagen kan ändå planeringen för nästa vecka bli hemskickad över e-post. Förälder I hävdar att alla besök till läkare, tandläkare och så vidare meddelas över e-post och det fungerar jättebra dessutom så sparar det tid. *Mail är ju det nya sättet att kommunicera på och alla barnen på vår skola har en egen mailadress så det är väl lika bra att även vänja skolans värld vid mail* (Förälder I).

Förälder A menar att det inte är alltid att barnen vill att informationen ska komma hem och då barnet självt är budbäraren kan sådan information lätt försvinna spårlöst utan förklaring. Dessutom menar Förälder A att lappar och informationsblad lätt kan glömmas medan informationen alltid finns i inboxen.

Jag kollar min e-post på jobbet och hemma varje dag men det är minsann inte alltid jag kollar barnens skolväska. På så sätt kan jag missa information. Jag skulle vilja få all information som inte kräver en diskussion mellan mig och läraren över e-post, det hade varit jättebra (Förälder A).

De båda positivt inställda föräldrarna vidhåller vidare att all känslig information dock inte ska skickas över e-post då de menar att de lätt glömmer sin inbox öppen eller att någon annan kan komma åt den.

5.9 Föräldrars åsikter om skriftlig kommunikation

Som skriftlig kontakt använder då de åtta som inte använde sig av e-post av lappar för att meddela läraren om diverse händelser såsom läkarbesök eller frånvaro från idrott och sådan saker.

Den för övrigt vanligast förekommande skriftliga kontakten är ett sammanfattningsdokument över veckan som varit och över veckan som kommer. Detta dokument har i föräldrarnas fall väldigt olika namn och det är till exempel *Hej hem*, *Blå Posten*, *Kontaktboken*, *Veckobrevet* och så vidare. Det intressanta är dock att dessa dokument eller handlingar har i princip samma innehåll. Den här kontaktformen använder sig sex av föräldrarna av. En av de återstående sköter all sådan information över e-post medan de tre som är kvar inte har någon direkt vardaglig kontakt överhuvudtaget. Alla föräldrar mottager emellanåt informationsblad om stora händelser såsom föräldramöte om terminstider men tre stycken har alltså ingen ytterligare skriftlig kontakt med skolan.

De som har denna kontaktform har emellertid en del önskemål och upplevelser värda att ta hänsyn till. Av de sex som har denna form av kommunikation är det bra en som ges möjligheten att kommentera lärarens information. Detta är förälder G som varje vecka på fredagen får en sammanfattning om veckan som gått och en beskrivning av veckan som kommer. På måndagen returneras *Kontaktboken* till läraren där kommentarer, frågor, önskemål eller åsikter från föräldern är välkomnade.

Det är trevligt att man får chansen att fråga lite allmänna saker som man inte tar sig tid att ringa om eller så. Jag har ingen aning om hur mycket tid läraren lägger på våra kommentarer men jag hoppas att det betyder en del för henne också (Förälder G).

De föräldrar som har denna kommunikationsform saknar i viss mån den personliga touchen i meddelande. De hade gärna önskat mer personligt skrivna kommentarer om sådant som gällde specifikt deras barn. Förälder D menar att veckobreven är positiva på många vis men att det hade varit ännu bättre att få konkret information om sitt eget barns arbete under veckan. Förälder D visar i sitt resonemang förståelse för att lärarens arbetsbörda i dessa fall

skulle bli enormt stor men önskar ändå åtminstone små korta kommentarer om dennes barn i dessa veckoåterkommande meddelanden.

6. DISKUSSION

6.1 Synen på samverkan?

Inte helt oväntat för mig så uttrycker inte föräldrarna samma syn på samverkan som Danermark (2000) eller Säljö (2000) gör. Föräldrarna är mer fokuserade på vad samverkan ämnar till och inte på själva proceduren. Danermark och Säljö betonar det gemensamma målet som grunden för samverkan och även om föräldrarna inte uttalar det så tycker jag att det är tydligt att både hem och skola har barnets välbefinnande som ett gemensamt mål och arbetsområde. Jag tror att det hade underlättat för de inblandade parterna om denna målsättning tydligt uttalas i något sammanhang för att förstå samverkans betydelse och syfte.

För föräldrarna kan jag konstatera att den sociala situationen för deras barn är navet och själva grunden för vad samverkan betyder för dem. För föräldrarna är samverkan en form av kvalitetsgaranti för att allt står rätt till med deras barn i skolan. De vill ha konstant information om det sociala, om skolarbetet och att allt flyter på. För dem är samverkan att skapa sig en medvetenhet om vad som händer med deras barn på dagarna, vad de gör, hur de mår. Framförallt då i ett socialt perspektiv där de betonar sin egen betydelse mer än vid undervisning.

6.2 Motivering för samverkan och innehållet

I detta kapitel är det mest tydligt att min undersökning och problemställning har en relevans för läraryrket. De flesta föräldrar har åsikten att en samverkan ska och bör äga rum. Från lärarhåll finns det däremot ingen möjlighet att låta bli. Styrdokument, såsom LpO -94, kräver att läraren samverkar med föräldrarna. Men för att samverkan ska ha en möjlighet att uppfylla sina mål är det nödvändigt för lärarna att ta del av föräldrarnas önskemål. Annars tror jag att det finns en risk för att föräldrarnas relation till skolan snarare försämras genom samverkan än vice versa. För att använda ett eget uttryck skulle jag säga att lärare och föräldrar är överens om att de spelar i samma lag men inte riktigt över hur spelsättet ska se ut. Efter min undersökning är det för mig tydligt att föräldrar har åsikter och önskemål gällande både själva syftet med samverkan och med kommunikationsformer. Undersökningen visar att det är viktigt att lärare blir bekanta med dessa åsikter och önskemål för att kunna skapa en god relation med föräldrar och för att stötta barnet på bästa möjliga sätt.

Många av föräldrarna anser sig behöva komplettera sina barns versioner och berättelse av sin egen vardag med hjälp av samverkan. Föräldrarna är medvetna om att barnen ofta undanhåller information eller glömmer. Behovet av komplettering finns för att föräldrarna inte ska vara helt beroende av att all information som kommer från barnen är helt sanningsenlig eller rätt uppfattad. De anser sig alltså behöva samverkan för att inte gå miste om värdefull information som behövs för att förstå barnen. Detta tycker jag kan liknas vid Svernes (1992) resonemang om att skapa en syn på barnets *totala situation*. För att i sin tur kunna förstå alla delarna av ett barns vardag måste hem och skola komplettera varandras bilder av situationen för att skapa en objektiv och saklig bild av varje situation. Även Säljö (2000) menar att hem och skola ofta har olika syn på samma individ eller händelse. Vetskapen om vikten av att få båda sidors versioner tycker jag mig kunna avläsa hos de föräldrar, de flesta, som menar att det barnen berättar hemma kan vara både vinklad och knapphändig information samt att barnen knappt väljer att inte föra information vidare om det är i barnets intresse om den kommer fram eller inte. Jag anser att då man inte kan förvänta sig att ett barn ska kunna avgöra vilken information som föräldrarna behöver kan man inte förlita sig enbart på barnet som budbärare utan samverkan mellan hem och skola blir på så sätt nödvändig. Föräldrarna uppger en önskan att kommunicera med sina barn utan att vara beroende av den information deras barn ger dem och som jag ser det finns det bara en källa till den informationen och den källan nyttjas genom samverkan. Föräldrarna i sin tur bidrar till att beskriva barnets totala situation för läraren genom att ingripa då de tycker att deras barn behandlas orättvist eller då de känner att ett visst beteende behöver förklaras.

En förälder anser att samverkan är för att avlasta lärarens arbetsbörda, något som jag personligen inte kan hålla med om och som den föräldern dessutom är ensam om att framhålla. Lärarens arbetssituation underlättas troligen genom god samverkan men är snarare att betrakta som ytterligare en arbetsuppgift än en avlastning. Jag tolkar det snarare som om föräldern reagerar på det som Erikson (2004) menar med att den politiska uppfattningen om mer föräldrainflytande i skolan har ökat kraftigt och detta har inte riktigt blivit motiverat i denne förälderns tankesätt.

Andersson (2002) menar att samverkan kan skapa förståelse hos föräldrar med negativ inställning till skolan och till samverkan. De tre föräldrar som i undersökningen visar på negativ inställning kanske skulle vilja ha mer samverkan om de får förklarat för sig nyttan och begreppet om barnets totala situation. De använder som argument för att inte samverka

för mycket med skolan att det skulle vara att misstro barnet. Då det ändå rör sig om tre av tio tillfrågade är det ändå en betydande del av de tillfrågade med som har denna inställning till samverkan. Jag anser också att det i första hand är barnet som är källan till information, men enligt den erfarenhet jag har är den informationen inte alltid så lätt att nå och då är en god samverkan med föräldrar ovärderlig. Kanske vore det nyttigt att i dessa sammanhang förtydliga att samverkan inte handlar om kontroll av barnens uppgifter utan en strävan efter att få den totala bilden av barnets situation. Dessa tre föräldrar upplever också kommunikationen som ångestladdad då den nästan uteslutande sker vid problem av något slag. Detta stödjer Danermarks (2000) teori om att det är viktigt att ha en kontinuerlig kontakt med hemmet och inte bara vid negativa händelser

Som tidigare redovisats angav föräldrarna i sin förklaring av samverkan att de inte ville ha med själva undervisningen att göra men som jag tycker framkommit i de senare delarna av resultatredovisningen är dessa uttalanden motsägelsefulla mot deras egna önskemål. Föräldrarna vill visst ha insyn i skolarbetet och ha goda kunskaper om både vad som har gjorts och vad som ska göras samt gärna på vilket sätt. Vidare kräver till exempel Förälder B goda motiveringar till varför mängden av läxor plötsligt ökar eller Förälder D som anser att dennes barn visst ska få rita under genomgångar. För mig är detta en tydlig inblandning i undervisning både när det gäller upplägg och genomförande. Så jag tar mig friheten att ändra föräldrarnas uttalade version av samverkan och menar att de vill samverka om både sociala frågor gällande skolarbetet även om det sociala kräver mer uppmärksamhet från deras sida. Föräldrarna känner en skyldighet över att deras barn ska kunna uppföra sig och samspela socialt i skolan. Jag får inte själv riktigt in detta resonemang tillsammans med samverkan men då över hälften av föräldrarna ser det som ett område för samverkan finner jag det intressant att ta upp. Jag har en teori om att det har att göra med den kommunikation som sker mellan hem och skola. Då samverkan kommer på tal är det många föräldrar som genast tänker på kommunikationen och då uppfattar jag det som att den kommunikationen ofta innehåller synpunkter på barnets beteende och därför drar föräldrar paralleller till sitt ansvar för social uppfostran.

Då det gäller den personliga integriteten är som bekant föräldrarna något uppdelade. Något som tyder på att denna fråga inte är helt självklar och då frågor inte är självklara är det klart större risk för att konflikter utbryter. Om det inte finns tydliga riktlinjer för vilka frågor som läraren ska betrakta som privata angelägenheter finns risken att föräldrarna upplever läraren

som en inkräktare i deras privatliv. Här kan det då betraktas som nödvändigt att föra en öppen dialog om vad man ska kommunicera om och var gränserna går. Föräldrarna menar likt Jonsson (1995) att i dessa sammanhang är det tydlighet, lyhördhet och motivering från lärarens sida som är viktig. För inte skapa onödiga konflikter och obehag hos föräldrarna bör alltså läraren vara noga med hur den uttrycker sig och att vara tydlig med att förklara syfte med diskussionen annars är det lätt att det skapas negativ energi i relationen mellan hem och skola.

6.3 Förutsättningar för samverkan

Jag finner det väldigt intressant att exempelvis Ravn (1995) uttrycker att vetskap och kunskap kring vad styrdokumentet står för och vad det innebär är en grundförutsättning för samverkan. Där de olika parternas roller beskrivs och vad som krävs av vardera parten. Det intressanta i detta är att endast en av tio tillfrågade föräldrar överhuvudtaget hade varit i kontakt med Lp O -94. I princip är det således ingen av föräldrarna som har en aning om vad ett av de dokument som styr skolans arbete har för inställning och krav angående samverkan. Det är för mig en extraordinär iakttagelse. För mig vore det en naturlig förutsättning för samverkan som ska vara en gemensam handling om alla parter var införstådda i vilken strävan som skolan arbetar efter.

Den andel av de intervjuade som anser att en förutsättning för god samverkan är inte samverka mer än nödvändigt hade intressanta motiveringar till detta. Deras resonemang visade på en viss logik nämligen den att deras vardag var full av aktivitet. De ansåg sig inte ha något behov av kommunikation med sina barns skolor i och med att studieresultaten var goda, barnen nöjda och glada och inga önskemål från deras egen sida. Då föräldrarna inte på något sätt känner behovet av en aktiv samverkan med skolan så förstår jag att den känns meningslös. Sundberg (1994) menar att det är föräldrarna som bär det juridiska ansvaret och Ravn (1995) att det är föräldrarna som är experter på sina barn. Det tolkar jag som om man får ge utrymme för att den åsikten är relativt vanlig och att skolan i viss mån får bemöta den formen av samverkan också. Det är dock viktigt att man inte helt låter denna negativa inställning få frodas då föräldrars inställning gentemot skolan som Andersson (2002) menar är smittsam och kan skapa svårigheter för barnet.

Som litteraturen stödjer genom exempelvis Danermark (2000) och Erikson (2004) visar föräldrarnas svar att en förutsättning för samverkan är att de känner sig betydelsefulla och delaktiga. Det är svårt att avläsa någon form av mall över hur det går till men tydligt är att de

föräldrar som inte känt sig delaktiga eller betydelsefulla har inte gjort det på grund av någon form av konflikt med skolan. Antingen att läraren inte bjudit in till samarbete, det vill säga *stängt dörren* genom att på olika sätt visat på motvilja mot att samverka eller inte varit tillmötesgående. Nu har jag förståelse för att det kan vara så att föräldrar tagit illa upp när läraren handlat på ett sätt som den måste. Men det kan tolkas tycker jag som att den läraren i så fall inte lyckats motivera sitt handlande på ett sådant sätt så att det har fått förståelse från föräldrarnas sida. Det är sådana här situationer som Chrispeels (1996) diskuterar när hon resonerar kring möjligheter att *täppa till mellanrummet* mellan hem och skola, ett mellanrum som förhindrar den bästa situationen för barnet. De sju föräldrar som visade på intresse för samverkan menade att deras intresse var stort för samverkan men att skolan inte visade på den vilja och öppenhet som de önskade. Flising (1996) menar att det är pedagogens ansvar att ta vara på föräldrarnas intresse och engagemang. Föräldrarnas svar i min studie visar tecken på att detta intresse inte tas till vara, åtminstone inte så som föräldrarna önskar. Vidare uttrycker föräldrarna att de emellanåt upplever att deras önskemål bara förs fram för sakens skull men att de inte har någon verkan för beslutet. Dessa upplevelser går tydligt mot vad skolan strävar efter. Det är för mig tydligt att det är fel någonstans. Antingen så är kraven från föräldrarna för stora och ogenomförbara eller så brister många pedagoger i sin relation till föräldrarna. Förståelsen för lärarens beslut är stor om lärarens motivering godtas, så mycket av problemet tror jag ligger i att förståelsen för varandras situationer ibland inte är tillräcklig.

Liksom litteraturen jag bearbetat vidhåller föräldrarna att struktur och kontinuitet är väldigt viktig. Föräldrarna önskar att veta hur, vad och när samverkan sker och att den sker med både positivt innehåll och negativt. Om de kontinuerligt deltar i olika sammanhang skapas en struktur mellan hem och skola som är positiv för barnet och föräldrarna känner att de uppfyller en viktig roll för sitt barns skolgång.

6.4 Ansvar för samverkan

Kring frågan om ansvar för samverkan är föräldrarna helt enhälliga och även litteraturen visar tydlighet gällande ansvar. Danermark (2000) menar att det är läraren som är den ansvarige för att samverkan äger rum och kvaliteten för denna. Men tydligt är att föräldrar måste *bjuda till* för att det ska finnas rimliga möjligheter att uppnå de mål man strävar efter. Föräldrarnas åsikter kring detta är de samma. Initiativet och själva motorn i samverkan måste vara skolans ansvar men att det sedan fungerar och skapar det klimat man hoppas på ligger i bådars intresse och är båda parternas ansvar. Intressant är att enligt undersökningen kring ansvar och initiativ

tycks alla parter vara överens men redan i grundläggande frågor som vad man ska samverka om och hur finns det många frågetecken. Och som tidigare nämnts så leder för många frågetecken i en kommunikation ofta till konflikt.

6.5 Föräldramöte

Det centrala i föräldrarnas svar handlade om att föräldramötet måste vara av betydelse. De menade generellt att många saker som föräldramöten innehåller lika väl kunde ha skickats ut skriftligt. Detta resonemang stämmer väl överens med det Nyberg (2002) menar med att ha respekt för föräldrars tid och att inte hålla ett föräldramöte ineffektivt. Föräldrarna uttrycker själva att det inte blir speciellt bra diskussioner då de ofta är främmande för varandra. Vikten bör läggas på att låta föräldrarna uppleva skolmiljön i ett mer avslappnat tillstånd och endast ta upp de saker som verkligen kräver en sådan tillställning som ett föräldramöte. Jag uppfattar att det är viktigt som lärare att stämma av vilket grad av öppenhet som finns i gruppen på ett föräldramöte. En förälder utmärkte sig i undersökningen och visade att föräldramöte kan vara ett sätt att visa för barnen att föräldrarna är eniga. Men denne föräldern beskrev också ett annorlunda möte än de andra och jag drar slutsatsen att det berodde på en ganska ovanlig situation, nämligen den att i den klassen hade de haft samma lärare och samma elevgrupp i sex år vilket gör att föräldrar och lärare känner varandra bättre än i de andra beskrivna situationerna. Den lärdom jag tycker man kan ta av detta är att en föräldragrupp fungerar precis som en barngrupp. Gruppen behöver bearbetas och skapa trygghet gentemot varandra innan individerna vågar öppna upp sig. Ett sätt till detta skulle kunna vara att ge mer utrymme på föräldramötet till sociala aktiviteter än till staplade fakta.

6.6 Utvecklingssamtal

Det mest intressanta när det gäller utvecklingssamtalen tycker jag är att nästan alla intervjupersonerna beskriver något som liknas vid ett kvartsamtal. Jag tycker personligen att det var viktigt att skilja på dessa termer i min litteraturgenomgång och därför är det väldigt intressant att de båda aktiviteterna inte verkar ha den skillnaden i praktiken. Det som gör det ännu mer intressant är att trots att utvecklingssamtalet i stort sett fungerar som det gamla informativa kvartsamtalet är det ändå det inslaget i samverkan som föräldrarna upplever som mest positivt. Ingen av föräldrarna visar några tecken på att de upplever utvecklingssamtalet som ett pliktsamtal för läraren utan har bara positiva uppfattningar kring mötets existens. Däremot har många av föräldrarna synpunkter på hur samtalet ska gå till och då framförallt ligger fokus på förberedelserna men även på tillvägagångssättet. Jag bedömer att föräldrarna

har både positiva och negativa upplevelser när det gäller utvecklingssamtalet som just ett samtal. De uppger att möjlighet för frågor och önskemål finns men samtidigt att mycket av informationen är en överraskning så att de inte varken kan kommentera eller ifrågasätta informationen. Som Förälder F uttrycker det är föräldrarna aktiva på ett vis men ändå inaktiva eftersom de inte direkt kan påverka innehållet och betydelsen av utvecklingssamtalet. Detta problem kan göra att föräldern under ett utvecklingssamtal kan betraktas som underlägsen eftersom läraren sitter på all information och föräldern ska bara ta till sig den. Då fungerar inte utvecklingssamtalet på så vis som Buckhöj-Lago (2000) menar att det ska göra nämligen att båda parter ger varandra information och av den skapar man en gemensam plan för positiv utveckling. Ett sådant samtal skapar ojämnavikt i rollerna och information konsumeras endast av föräldern, som visserligen kan vara nyttigt, men det egentliga syftet att gemensamt producera utveckling går förlorat. Anledningen till att det kan bli så här är som föräldrarna tydligt uttrycker bristen på information före mötet, förberedelserna är alltså inte rättvisa ur en föräldrasynpunkt. Det bör poängteras att förberedelser inför ett utvecklingssamtal ofta är noggrant gjorda och tagit mycket arbetstid, men är det då inte ännu viktigare att mötet verkligen uppfyller sitt syfte? Föräldrarna föreslår själva olika metoder med till exempel enkäter, så även Buckhöj-Lago, som säkerligen skulle öka kvaliteten på utvecklingssamtalet.

Föräldrarna reflekterar inte alls över att det att platsen för utvecklingssamtalet utan att det sker på skolan betraktas som givet. Det verkar inte alls vara på grund av platsen som föräldern i så fall känner som underlägsen istället för likvärdig. Utan då det sker beror det snarare på att föräldern inte riktigt vet vad som komma skall och känner otrygghet på grund av det. Valet av plats spelade alltså inte någon roll för föräldrarna även då det var en del av de intervjuade som uppgav sig ha ganska negativ inställning till samverkan och dåliga upplevelser av skolan.

Innehållet i ett utvecklingssamtal behöver egentligen inte diskuteras så utförligt utan det är enligt både litteratur och de intervjuade en möjlighet till ett öppet forum där det som känns relevant för varje enskilt barn diskuteras även om fasta punkter alltid återkommer såsom prestationer och trivsel.

Nyberg (2002) föreslår att samtalen ska ske inom lärarens arbetstider och då också i många fall inom föräldrarnas arbetstider. Det upplevdes väldigt främmande från föräldrarnas sida. För lärarens arbetsbörda hade det varit en fördel att kunna genomföra utvecklingssamtal på

arbetstid men det sker enligt tradition nästan uteslutande på sena eftermiddagar och kvällar och att det är svårt att ändra på invanda traditioner.

6.7 Telefonkommunikation

Danermark (2000) och Nyberg (2002) menar gemensamt att tillgängligheten är en het diskussionsfråga inom lärarkåren och att det inte är ett naturligt krav av läraren att vara tillgänglig jämt. Till skillnad från litteraturen visar min undersökning på att det inte är en het diskussion bland föräldrar. De anser i gemensam grupp att läraren till deras barn ska vara tillgänglig per telefon, punkt slut. Jag undrar då hur föräldrarna reagerar om det som verkar bli mer och mer aktuellt inträffar, nämligen att läraren bara är tillgänglig vid vissa tider. Jag har full förståelse för föräldrarnas inställning men också lärarnas resonemang, lärarlönen innehåller inte direkt ersättning för någon form av *dygnet runt jour*. Tydlighet gentemot varandra i denna fråga tror jag är viktigt då skillnaderna i inställning kan vara så pass olika att det lätt leder till konflikt.

Telefon är ett direkt och bekvämt sätt att sköta kontakter för oss människor och det är svårt att inte se fördelarna med den kontakten. Den är som föräldrarna påpekar väldigt effektiv och alla ämnen kan i princip avhandlas genom detta kommunikationssätt förutom då det rör sig om att känslor måste avläsas som vid allvarliga problem som Flising (1996) anger.

6.8 E-post

Det är viktigt att konstatera att E-post är en kommunikationsform som inte ännu är ett allmänt sätt att kommunicera på och det är något man måste ta hänsyn till från skolans sida. För en del hushåll är det en svår ekonomisk ansträngning om det från skolans håll skulle krävas en viss elektronisk utrustning för att kunna samverka fullt ut. De *vanliga* kommunikationssätten är viktiga att behålla som ett komplement för att inte riskera att försvåra familjesituationer. Undersökningen visar att det inte heller är vanligt att E-post används som en kommunikationsform. Väldigt intressant är dock att de föräldrar som använder denna form är idel positiva till det och ser nästan bara fördelar. I deras fall användes till exempel telefon mer som ett komplement istället för att e-post som komplement som Nyberg (2002) menar.

Den fortfarande relativt låga säkerheten med denna kommunikationsform gör att en viss försiktighet måste tas i akt. Det är dessutom så att skulle man göra det till ett allmänt använt kommunikationsmedel tror jag felmarginalen skulle vara stor då jag har en hypotes om att det

tekniska kunnandet fortfarande är ganska lågt i den föräldrageneration jag behandlar i denna undersökning. De intervjuer som gjorts styrker detta då många av de intervjuade uttrycker en skepsis inför både den tekniska säkerheten och över sitt eget kunnande. Övergången bör alltså enligt mig vara långsiktig och vara välanpassad till föräldrarna för att inte sätta för höga krav.

6.9 Skriftlig kommunikation

Det är den vanligaste kommunikationsformen och hör också till den mest populära. Det är denna form som ger föräldrarna den kontinuitet och struktur de eftersträvar. Lappar skickas för att meddela enkel information från hemmet men med hjälp av *veckobrev* blir föräldrarna medvetna om barnens vardag och kan på det sättet medverka mer aktivt i sina barns vardag. De föräldrar som inte hade denna form av veckokommunikation angav också stor brist på kontinuerlig kommunikation och saknade just delaktighet och kunskaper i det dagliga arbetet. Det enda som kan ses som ett ypperligt sätt att göra denna kommunikation ännu mer givande är att enligt föräldrarnas önskemål ge dem möjligheten att ställa frågor och ge kommentarer genom dessa veckobrev. På så sätt kan man, tror jag, eliminera många av de telefonsamtal som besvarar läraren och som ibland innehåller ganska enkla och triviala frågor. Dessa frågor kan istället ställas genom en tvåvägskommunikation i veckobreven. Då många av föräldrarna önskade personliga brev måste man återigen väga in lärarens arbetsbörda men en fåtal rader personlig kontakt till varje barn borde nog hinnas med tycker jag.

När det gäller de mer informativa faktabladen så uppfattar jag det som av stor betydelse att inte smycka dessa och dryg ut dem med trevliga kommentarer. Jag uppfattar det från föräldrarnas sida som viktigt att skilja på trevliga beskrivningar av barnens aktiviteter och tydlig fakta i rent informativt syfte.

6.10 Förslag på vidare forskning

Jag har en del tankar kring vad som kan utvecklas inom detta område och vad jag skulle tycka det var intressant om någon undersökte:

- Är lärare medvetna om föräldrarnas ståndpunkter och i så fall väljer man att inte följa föräldrars önskemål? Varför?
- Är det möjligt att göra dagens kommunikation mer modern genom tekniska hjälpmedel?
- Vilka kunskaper har egentligen lärarkåren om LpO -94 och vilka förändringar den förde med sig?
- Hur kan man skapa mer respekt och förståelse för lärarens arbetsbörda och arbetstider?
- Vilka kunskaper har lärare om syftet med samverkan och hur kommunikationsformerna ska genomföras för bästa kvalitet?
- Hur avgör en lärare vilken information som ska föras vidare till föräldrar och vilken information som stannar mellan läraren och barnet?
- Jämförelsen mellan manligt och kvinnligt från både ett föräldraperspektiv och ur ett lärarperspektiv.

7. SAMMANFATTNING

Då jag som blivande lärare genom LpO -94 är obligerad att samverka mellan hem och skola ställde jag mig frågan vad föräldrar önskar att få ut av detta och hur de uppfattar det idag. Detta utgjorde grunden för min undersökning.

Undersökningen gjordes som en kvalitativ sådan genom samtalsintervjuer med föräldrar där de berättade och reflekterade kring sina åsikter, upplevelser och önskemål gällande samverkan och de kommunikationsformer de hade med skolan.

Teoretiskt finns det en mängd litteratur om hur lärare ska arbeta, men ganska lite om hur föräldrarna vill arbeta. I litteraturen beskrivs samverkan som ett arbete mot ett gemensamt mål. Medan föräldrarna mer ser samverkan som ett redskap för att få insyn och delaktighet i sina barns vardag. För att samverkan ska fungera mellan föräldrar och lärare krävs en mängd olika förutsättningar. Lärare och föräldrar behöver gemensamt ta ett ansvar för att samverkan äger rum och ansvaret för att initiativ tas är enligt både föräldrar och litteratur lärarens ansvar. Genom samverkan ska lärare och föräldrar förstå barnets totala situation för att på så sätt kunna stötta det. Det viktigaste för föräldrarna är att den kommunikation som sker ska vara kontinuerlig, ärlig och respektfull. De vill med andra ord känna att deras medverkan är av stor betydelse. Alla föräldrar är dock inte villiga att ha en kontinuerlig samverkan utan nöjer sig med föräldramöte och utvecklingssamtal, resten av informationen får de av sina barn. Det är viktigt för alla föräldrar att läraren visar att den lyssnar på deras önskemål och de blir tagna på allvar.

Det är viktigt för föräldrarna att läraren inte bryter för långt in i deras privatliv utan motivering samtidigt som många föräldrar har förståelse för läraryrkets svårigheter.

Kommunikationsformerna upplevs generellt som positiva även om det finns en del önskemål som föräldrar skulle vilja ha uppfyllda. Vissa önskemål som anges är överensstämmande med litteratur men verkar inte ha slagit igenom i praktiken. Föräldrarna är ense i många frågor men också oense i många vilket tyder på att tydlighet och öppenhet med varje enskild föräldragrupp och individ är viktiga.

Utvecklingssamtalet är det som upplevs som mest givande och kvalitativt från föräldrarnas sida och är också den form som får mest utrymme i den litteratur som jag har bearbetat. Dock finns här som i övriga kategorier en del synpunkter och uppfattningar från föräldrarna som kan vara av vikt för läraren att fundera kring.

Slutligen hoppas jag att denna undersökning har klargjort hur föräldrar kan se på samverkan och hur de upplever den. Förhoppningsvis kan deras åsikter och önskemål väcka tankar hos de pedagoger som tar del av undersökningen. Genom att reflektera över föräldrarnas förhållningssätt kan pedagoger även reflektera över hur de kan göra för att förbättra sitt arbete med samverkan och för att föräldrar och lärare på bästa sätt tillsammans ska underlätta skolgången för barnen.

REFERENSER

Adelswärd, V. Evaldsson, A. Reimers, E. (1997). *Samtal mellan hem och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Alvesson, M. (1994). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, B. (2002). *Föräldrar som skolans förtrogna*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Andersson, B-E. (2001). *Ungdomarna, skolan och livet*. Stockholm: HLS Förlag.

Andersson, I. (2003). *Föräldrars möte med skolan*. Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm.

Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Befring, E. (1994). *Forskningsmetodik och statistik*. Lund: Studentlitteratur.

Buckhøj-Lago, L. (2000). *Utvecklingssamtal – perspektiv och genomförande*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Chispeels, J. H. (1996). *School Effectiveness and School Improvement*. London: Falmer Press.

Danermark, B. (2000). *Samverkan – himmel eller helvete?* Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Erikson, L. (2004). *Föräldrar och skola*. Örebro: Universitetsbiblioteket.

Flising, L. (1999). *Föräldrakontakt*. Stockholm: Informationsförlaget.

Jonsson, B. (1995). *Studies on youth and schooling in Sweden*. Stockholm: HLS Förlag.

Nyberg, M. (2002). *Välkommen till verkligheten. En lärarintroduktion för år 1-6*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Ravn, B. (1995). *Mellan hem och skola*. Stockholm: Unga pedagoger och Liber utbildning AB.

SAOL12 (1998), *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket* (12:e uppl.): Nordstedts Ordbok.

Sundberg, L. (1994). *Samtal i skolan. En bok om samtalsarbete för personal i skolan*. Solna: Ekelunds Förlag AB.

Svenska skrivregler (2002), Svenska Språknämnden. Stockholm: Liber.

Sverne, T. (1992). *Skolan och föräldrarna. Ett gemensamt ansvar för barn*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Utbildningsdeprtemetet. (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (LpO -94)*. Stockholm: Fritzes.

Bilaga

Ämneskategorier för samtalsintervjuer

- Samverkan
 - Vad?
 - Hur?
 - Varför?
 - Önskemål
 - Personlig integritet
 - Ansvar
 - Tillit
 - Värdet av samverkan

- Kommunikationsformer
 - Vilka används?
 - Frekvens
 - Uppfattningar
 - Önskemål
 - Kvalitet
 - Innehåll

Vad har du för åsikter, erfarenheter och önskemål om:

- Föräldramöte
- Utvecklingssamtal
- Telefonkommunikation
- E-post
- Skriftlig kommunikation

Hur önskar du att det skulle vara?

Kunskaper om LpO -94